

Støte eller støtte?

En kvalitativ studie om kjærestevold og sosial støtte

Eldbjørg Sandsmark Håseth

Masteroppgave i Psykososialt arbeid
- selvmord, rus, vold og traumer

Institutt for psykiatri. Det medisinske fakultet.

UNIVERSITETET I OSLO

2. mai 2014

© Eldbjørg Sandsmark Håseth

2014

Støte eller støtte?

Eldbjørg Sandsmark Håseth

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

II

Sammendrag

Studien *Støtte eller støtte?* har til hensikt å undersøke hvordan unge utsatt for kjærestevold, offline (ansikt-til-ansikt) og/eller online, opplever sosial støtte. Studien anvender en kvalitativ metode og bygger på seks intervjuer med jenter i alderen 15–18 år.

Resultatene viser at den sosiale støtten etter kjærestevold ble opplevd som positiv og viktig. De utsatte velger å støtte seg til venner fremfor foreldre, andre voksne eller profesjonelle samtalepartnere som helsesøstre og psykologer. Støtten fremstår begrenset ved at tre av seks informanter ikke innlemmer nettverket i sine erfaringer. Skam, tillitsvansker og frykt for at nettverket skal tillegge de utsatte skyld, fremstår til hinder for den sosiale støtten. Funnene tyder også på at nettverkets passivitet, hindrer støtten.

Resultatene blir tolket etter en tematisk- og fenomenologisk meningsanalyse, og blir diskutert i lys av teori om sosial støtte.

Forord

Med denne oppgaven avrundes det tre-årige deltidsstudiet, *Master i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer*. Dette studiet har utvidet mine horisonter, vært berikende for mitt daglige arbeid, og for meg som privatperson. Selv om det har vært krevende, ville jeg aldri vært prosessen foruten.

Gjennomføringen og ferdigstillelsen av dette masterprosjektet er takket være flere hjelpere.

Til dere informanter, Erika, Sofie, Tone, Anna, Tiril og Sarah. Takk for velvilligheten til å dele deres erfaringer. Kunnskapen dere har delt, har vært viktig i seg selv. I tillegg har deres deltakelse vært helt avgjørende for at prosjektet kom i stand.

Til min veileder ved NKVTS, Fil. dr. Carolina Øverlien. Du har vært positiv og imøtekommende fra jeg første gang viste min nysgjerrighet overfor STIR-prosjektet. Takk for kyndig veiledning. Jeg har aldri vært i tvil om at din tydelighet og dine dytt, bar meg i riktig retning.

Til min kjære studiekollega og gode venn, Elin Rydjord. Uten at du dro meg ut av ammetåka, ville ikke søknaden til studiet blitt sendt. Takk for utallige latterkuler og for den vekselvise samtalen mellom fag og det livet som går parallelt. Takk også for direkte innspill på oppgaven.

Takk, Monica Knoph, for at jeg fikk låne ditt blikk for struktur og innspill “utenfra”. For hjelp til korrektur, takker jeg min kjære venn Helga Eggebø Gaustad. For nyttige innspill, takk gode venn Kathrine Martinsen Haugland.

Til min mann og bestevenn, Espen Håseth. Takk for innspill og korrekturlesing, og for at vi har sluppet unna med dyre IT-konsulenter. Men aller viktigst, takk for din anerkjennelse gjennom hele prosessen. Det til tross for at jeg til tider har vært mentalt fraværende og har vært mer opptatt av kjærestevold, enn å være din kjæreste. Hjertelig takk!

Myrvoll, 27. april 2014

Eldbjørg Sandsmark Håseth

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	1
1.1	Innledning til tema.....	1
1.2	Vold i nære relasjoner.....	1
1.3	Vold i parforhold	1
1.4	Kjærestevold og konsekvenser	3
1.5	STIR-prosjektet og forskers motivasjon	3
1.6	Det digitale voldsaspektet.....	4
1.6.1	Det digitale bakteppet.....	5
1.6.2	Lovgrunnlag	6
1.6.3	Digital mobbing.....	6
1.7	Sosial støtte.....	7
1.8	Formålet med studien og problemstilling	10
1.9	Begrepsavklaring	10
1.9.1	Vold.....	10
1.9.2	Kjærestevold.....	11
1.9.3	Opplevd sosial støtte	12
2	Teori	13
2.1	Hva er sosial støtte?	13
2.2	Sosial støtte og ungdomsalder	15
2.3	Hvordan virker sosial støtte?	16
2.3.1	Bufferhypotesen	18
2.3.2	Hovedeffekthypotesen.....	18
3	Metodekapittel.....	20
3.1	Å finne det lille prosjektet i det store.....	20
3.2	Kvalitativt design.....	20
3.2.1	Det kvalitative forskningsintervju	21
3.3	Intervjuguide.....	22
3.4	Utvalg og rekruttering	22
3.4.1	Studiens informanter	24
3.4.2	Sårbare informanter.....	25
3.5	Gjennomføring av intervjuene.....	25
3.6	Transkribering	26
3.7	Analyse	27
3.7.1	Tematisk analyse	27

3.8	Etiske vurderinger.....	29
3.9	Validitet og reliabilitet.....	30
3.10	Metodekritikk.....	31
4	Resultat og analyse.....	33
4.1	Begrenset støtte.....	33
4.1.1	Venner som stressdempere.....	33
4.1.2	Symptomlette ved hjelp av det formelle nettverket.....	35
4.1.3	Emosjonell og instrumentell støtte	37
4.2	Alternativer til sosial støtte.....	38
4.2.1	Passivt nettverk	38
4.2.2	Velment korreksjon fra venner.....	40
4.2.3	Hemmeligholdelse.....	41
4.2.4	Selvhjelp.....	42
4.3	Kjærestevold og sosial støtte	45
4.3.1	Bagatellisering av voldserfaringene og å miste tro på egne ferdigheter	45
4.3.2	Kjærestevold, tabu, skyld og skam.....	46
4.3.3	Uverdige trengende og sårbar i mellommenneskelig relasjon	48
5	Diskusjon.....	50
5.1	Oppsummering	50
5.2	Å støtte seg til venner eller ingen	50
5.3	Sosial støtte som sosial risiko	51
5.4	Et komplisert støtte-prosjekt.....	52
5.4.1	Nettverkets perspektiv og de utsattes forventning	53
5.5	Vold i nær relasjon	54
5.5.1	Sosial støtte og det digitale særpreg	55
5.6	Avsluttende kommentarer.....	56
	Litteraturliste	58
	Vedlegg nr. 1	68
	Vedlegg nr. 2	71
	Vedlegg nr. 3	73

1 Introduksjon

1.1 Innledning til tema

Jeg vet ikke hva jeg skal kalle det, finner ikke dekkende ord for å beskrive opplevelsene jeg har i kroppen. Jeg bare kjenner det så intenst likevel. (Tiril 18 år)

Tittelen og sitatet illustrerer temaet for denne oppgaven, som er kjærestevold blant unge og utsatte sine opplevelser av sosial støtte.

1.2 Vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner har fått økt oppmerksomhet det siste tiåret. Regjeringens handlingsplan for 2014–2017, *Et liv uten vold*, slår fast at vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem, både fra et kriminalitets-, helse-, likestillings- og oppvekstperspektiv. Vold kan skape utrygghet, medføre helseskader, tap av velferd og begrense den enkeltes livsutfoldelse. Vold som finner sted i nære relasjoner kan ramme særlig hardt. Omgivelser og relasjoner som skulle innebære trygghet og tillit preges av krenkelser, utrygghet og tillitsbrudd (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013).

Vold i nære relasjoner dreier seg om fysisk, psykisk eller materiell vold, seksuelle overgrep, barnemishandling og avstraffelse av barn, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og drap. *Nære relasjoner* innebærer at en er indirekte eller direkte rammet av vold som utøves av og mot noen innenfor en familierelasjon, eller der familierelasjoner er brutt, av/mot kjærester, ekskjærester, nære venner eller omgangsvenner (Saur, Hjemdal & Heir, 2011).

1.3 Vold i parforhold

Vold i nære relasjoner favner ulike aspekt og fremstår således ikke som et ensartet fenomen. Fellesnevnerne er psykiske og/eller fysiske krenkelser i en kontekst der gjerningspersonen er kjent og i mange tilfeller har en omsorgsrolle ovenfor offeret. Vold i nære relasjoner innbefatter vold som kan utspille seg i parforhold. *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*, er den mest omfattende prevalensstudien som har blitt utført i Norge. Studien (ibid.) undersøkte utsatthet for vold, seksuelle overgrep, trakassering, tap, omsorgssvikt og andre vanskelige livsforhold og er gjennomført av

Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatiske stress (NKVTS). I denne undersøkelsen svarte nesten ti prosent av kvinnene at de hadde opplevd å bli voldtatt. Av disse kvinnene hadde 49 prosent opplevd voldtekt, før fylte 18 år. De nest største gruppene av overgripere når det gjaldt voldtekt var kjæreste/partner eller tidligere kjæreste/partner (Thoresen & Hjemdal, 2014b).

I en tidligere landsdekkende undersøkelse utført av Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR), om vold i parforhold, kom det frem at mer enn hver fjerde kvinne og hver femte mann har opplevd at partner minst en gang har anvendt fysisk makt. Undersøkelsen viste at unge er tre til fem ganger mer eksponert for denne type vold enn eldre (Haaland, Clausen & Schei, 2005). I en undersøkelse gjennomført av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) rettet mot avgangselever i videregående skoler, fremkom det at hver femte kvinne og hver tiende mann har vært utsatt for seksuelle overgrep. Omtrent halvparten av overgrepene foregikk mellom unge der begge var i tenårene, som oftest var de kjærester (Mossige & Stefansen, 2007). Den mest forekomne typen vold i unge parforhold, var ifølge Pape (2003) psykisk vold, som å bli bannet til, blitt fornærmet eller at kjæresten hadde gjort eller sagt noe slemt.

Flere av funnene i de ovennevnte norske studiene er sammenfallende med internasjonal forskning. En studie fra USA om utsatthet for voldtekt, psykisk vold eller forfølgning (stalking) fra sin partner, oppga 22.4 prosent av kvinnene og 15 prosent av mennene, at de hadde erfart en form for kjærestevold allerede mellom 11–17 års alder (Black, Basile, Breiding, Smith, Walters, Merrick, Chen & Stevens, 2010).

Et av målene som er oppgitt i strategiplanen fra Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet for 2014–2017, *Barndommen kommer ikke i reprise*, er å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge i familien, men også der barn og ungdom ferdes. Vold mellom unge kjærester blir nevnt som en form for vold som ungdom utsettes for utenfor hjemmet, og det understrekes hvordan dette kan frata unge fundamentale rettigheter til en trygg ungdomstid. Det bemerkes at det finnes lite samlet kunnskap om omfanget av vold norske barn og ungdom utsettes for utenfor hjemmet (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013). At temaet *vold mellom unge kjærester* ble tatt inn i dette dokumentet, kan man forstå som en anerkjennelse av at dette fenomenet er en utfordring det bør rettes søkelys mot.

Det eksisterer ulike voldsforebyggende tiltak rettet mot ungdom og ulike anti-mobbe-programmer tilknyttet skolen i Norge. Nordahl, Gravrok, Knudsmoen, Larsen og Rørnes (2006) sin rapport om forebyggende innsats i skolen, viste at tiltaksmodeller som Olweus, PALS, Zero, Respekt og LP retter fokus på mobbing, atferdsproblematikk og rus, men i liten grad retter fokus på vold blant unge i et kjæresteforhold.

1.4 Kjærestevold og konsekvenser

Ifølge rapporten *Voldsutsatt ungdom i Norge*, skjer de alvorligste overgrepene mellom kjærester, og den viste at det er en klar sammenheng mellom utsatthet og helse. Den voldsutsatte har oftere dårlig helse og psykiske plager (Schou, Dyb & Graff-Iversen, 2007).

Utsatte for kjærestevold rapporterte ifølge en dansk undersøkelse flere psykiske vansker som tristhet, depresjon, angstanfall og nervøsitet, oftere bruk av beroligende medisin og hyppigere selvmordsforsøk, enn voldsutsatte for øvrig eller ikke voldsutsatte (Schütt, Frederiksen & Helweg-Larsen, 2008). Videre viste denne undersøkelsen (ibid.) at fysisk vold mellom kjærester forekom oftere blant unge kvinner enn partnervold blant voksne kvinner. At vold mellom unge kjærester er sterkt assosiert med vold i voksen alder, er bekreftet i både norske og utenlandske studier (Cleveland, Herrera & Stuewig, 2003; Haaland et al., 2005; O'Leary, Barling, Arias, Rosenbaum, Malone & Tyree, 1989; Pape, 2003).

Ulike studier har vist at gutter og jenter utøver verbal vold og ulike kontrollmekanismer likt. Konsekvensene for jenter som utsettes viser seg imidlertid å være langt mer alvorlige, enn for gutter (Lavioe, Robitaille & Hébert, 2000; Sears, Byers & Price, 2007).

1.5 STIR-prosjektet og forskers motivasjon

Safeguarding Teenage Intimate Relationship – connecting online and offline contexts and risk (STIR) er en studie som i samarbeid med universitet og forskningsinstitutt, gjennomføres i Bulgaria, Storbritannia, Kypros, Italia og Norge. Forskningsprosjektet skal rette fokus på rolle og effekt av digital teknologi, som verktøy og arena for utøvelse av vold i unge menneskers intime relasjoner. I Norge drives STIR-prosjektet av NKVTS. Prosjektet består i hovedsak av prosjektleder og en stipendiat. Denne masteroppgaven er en selvstendig del av dette prosjektet. Når det i fortsettelsen omtales STIR-gruppen, inkluderer dette meg som masterstudent, prosjektleder, en stipendiat, samt en prosjektmedarbeider.

STIR-studien har som mål å få kunnskap om hvor utbredt vold og overgrep er i unges nære relasjoner, og hvordan dette blir oppfattet av dem som er utsatt. For å undersøke forekomst, består studien av en kvantitativ del, og av kvalitative intervjuer for å lære mer om fenomenet. Det empiriske grunnlaget for den norske delen av prosjektet vil bygge på 1000 spørreskjemaer med informanter bestående av gutter og jenter, og dybdeintervjuer av 20 jenter. Resultater fra den europeiske STIR-studien vil ikke foreligge før i 2015.

Digital vold er et nytt begrep og operasjonaliseringen av begrepet er ikke konsistent. Dette kan man tenke seg vil kunne få konsekvenser for inklusjonene av informanter i de ulike landene og påvirke sammenligningsgrunnlaget.

Dette STIR-prosjektet ble blant flere forskningsstudier ved NKVTS presentert for oss masterstudenter. Da muligheten bød seg til å finne et masterprosjekt i denne store studien, ble jeg straks nysgjerrig og motivert. Min arbeidshverdag som klinisk sosionom innbefatter blant annet møte med unge jenter. Flere av dem strever med traumelignende reaksjoner etter ufrivillig eksponering på internett. Ofte dreier det seg om bilder av intim karakter som venner eller kjærester har hatt tilgjengelig og distribuert videre. Ikke sjelden er mitt inntrykk at de strever i sine relasjoner med familie og sosiale nettverk. Mitt personlige anliggende handler for øvrig om forebygging av vold på den ene siden, og naturlig, tilgjengelig og effektiv hjelp for utsatte, på den andre. To pilarer som hver for seg berører sentrale elementer for å unngå negative livshendelser, og minske konsekvensene.

Sosial støtte har vist avgjørende betydning for livskvalitet og psykisk helse (Bang Nes & Clench-Aas, 2011; Dahl, van der Wel & Harsløf, 2010; Sørensen, 2011). Det er derfor ønskelig at dette masterprosjektet bringer meg nærmere en forståelse av hvordan jenter med psykisk voldserfaring opplever støtte.

1.6 Det digitale voldsaspektet

Voldsutøvelse mellom unge kan finne sted offline (ansikt-til-ansikt) og online. Denne masterstudien vil rette seg mot begge disse voldsområdene. Vold mellom unge i et kjæresteforhold ansikt-til-ansikt, er ikke utforsket nærmere. Bruk av digitale verktøy og sosiale medier for utøving av vold i disse forholdene er ikke forsket på i Norge, og i liten grad internasjonalt.

Internett- og mobilbruk er i dag en integrert del av unges liv. Tilgang til nett og sosiale medier byr på mange muligheter. Samtidig er dette en arena hvor unge utsettes for mobbing, uønsket eksponering og spredning av seksualiserte bilder. På tross av at “den digitale hverdagen” anses som ny, ser det ut til at unge i dag ikke skiller mellom “livet” på internett og det “virkelige” liv (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013; Frønes & Futsæter, 2013).

1.6.1 Det digitale bakteppet

I Medietilsynets rapport *Barn og medier 2012*, fremkom det at 98 prosent av norske barn og unge har tilgang til PC og internett. Unge bruker daglig mer tid på sosiale nettsteder til chatting, å surfe på nettet og spille data- og TV-spill, enn å være sammen med venner, trene, spille instrumenter og lese bøker. Medietilsynets undersøkelse viste at 63 prosent av de unge bruker internett daglig, og 49 prosent er på sosiale nettsteder hver dag. Tallene viste at 90 prosent av de unge mellom 15–16 år bruker internett hver dag.

Framveksten av brukervennlige fotodelingstjenester som Instagram og Snapchat har ført til at tiden fra bildet er tatt til det er tilgjengelig for andre, er svært kort. Alle internett-brukere kan ha tilgang til all informasjon som blir publisert, forutsatt at det ikke er lagt begrensninger på tilgangen (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013). Det fremkom av Medietilsynets undersøkelse (*Barn og medier 2012*), at fem prosent av barn i alderen 13–16 år har sendt nakenbilder av seg selv, via mobil eller internett i 2011. Undersøkelsen (*ibid.*) viste at de ofte fikk negative tilbakemeldinger på nakenbildene. En av fem i alderen 13–16 år har opplevd å få uønskede, seksuelle kommentarer på nett det siste året.

Norge inngår i prosjektet *EU kids Online*, en europeisk undersøkelse blant 25000 barn i 33 europeiske land. Norske barn er på topp i Europa med hensyn til å ha tilgang til internett gjennom håndholdt teknologi. Den store aktiviteten på nett medvirker til at norske barn anses å være i høyrisikogruppen for overdreven og uheldig bruk. Dette til tross for at norske barn ligger over det europeiske gjennomsnittet i ferdigheter og således drar nytte av de mange positive mulighetene internett gir. Ferdigheter forstås i denne sammenheng som det å kunne endre personverninnstillinger, lage et bokmerke, blokkere uønsket innhold eller kritisk vurdere innhold (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013; Staksrud, 2011).

1.6.2 Lovgrunnlag

Det eksisterer regler for hva som kan publiseres på nett. Det gjelder både hva en har lov til å publisere og hva en kan kreve skal fjernes. Å publisere og videreformidle tekst, film eller bilde på internett er som hovedregel beskyttet av ytringsfriheten, også i tilfeller der det som publiseres oppleves som provoserende eller støtende. Ytringsfriheten er begrenset når den svekker en annens personvern, eller når den fremstår truende, rasistisk, ærekrenkende eller pornografisk. Begrensningen kan både ramme den som fremsetter den primære ytringen, og den som videreformidler denne (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013; slettmeg.no).

Alle som publiserer personopplysninger på nett må i utgangspunktet forholde seg til personopplysningsloven. Dette gjelder også når publiseringen skjer på en hjemmeside eller blogg. Hovedregelen er at ingen kan publisere personopplysninger uten et frivillig, informert og uttrykkelig samtykke fra den opplysninger gjelder. Opplysningene som publiseres skal være korrekte og oppdaterte. Et samtykke kan trekkes tilbake når som helst. Å fremme usanne påstander om andre på internett, såkalt ærekrenkelse, kan være straffbart på nærmere angitte vilkår (straffeloven §§ 246 og 247). Det er også straffbart å krenke andre sin fred, utsette andre for skremmende eller plagsom opptreden, eller annen hensynsløs atferd (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013; straffeloven §§ 390 og 390a;).

Det er straffbart å uberettiget skaffe seg adgang til data eller programutrustning som er lagret eller som overføres ved elektroniske eller andre tekniske hjelpemidler (straffeloven §§ 145b og 393). Enhver som publiserer bilder på internett må forholde seg til personopplysningslovens og åndverkslovens bestemmelser, samt det ulovfestede personvernet. Det innebærer at en i utgangspunktet ikke kan publisere et bilde av en person uten samtykke av den avbildede. Det er den som har publisert bildene som eventuelt må bevise at et frivillig, uttrykkelig og informert samtykke virkelig foreligger (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013; åndverksloven §45c og personopplysningsloven §8;).

1.6.3 Digital mobbing

Digital mobbing skiller seg fra tradisjonell mobbing på flere punkter. At bilder og lyd er en del av mobbingen, kan forsterke effekten. En karakteristisk side ved digital mobbing er at

man ikke slipper unna. Meldinger via Facebook eller SMS kommer til alle døgnetts tider der man befinner seg. Det er ingen steder å gjemme seg, og alle steder blir potensielt utrygge (Slonje, Smith & Frisé, 2013; Staksrud, 2013).

Det er gjennomført noen undersøkelser som har sett på omfanget av digital mobbing blant unge i Norge. I studien *EU Kids Online* svarte åtte prosent av norske barn at de hadde blitt mobbet gjennom digitale medier i løpet av det siste året, og i underkant av fire prosent svarte at de hadde mobbet andre på internett (Görzig, 2011). Forekomsttallene er lave sammenlignet med tall fra internasjonale studier. Ulik definisjonsbruk og operasjonalisering av digital mobbing kompliserer sammenligningsgrunnlaget mellom studiene (Hellevik & Øverlien, 2013).

Basert på gjennomgått litteratur, fremsatte kunnskapsoversikten *Digital mobbing blant barn og unge i Norge* bl.a. følgende:

- Digital mobbing er et problem som berører barn og ungdom i dagens samfunn.
- Det er stor grad av uenighet rundt hva som kan anses som digital mobbing.
- Foreldre, foresatte og andre voksne vet lite om hva barna deres opplever gjennom bruk av digitale medier.
- Det er ekstra belastende å utsettes for både digital og tradisjonell mobbing.
- Det er vanskeligere å påvise spesifikke belastninger tilknyttet kun digital mobbing, men alle former for mobbing har negativ innvirkning på de involvertes livskvalitet (Hellevik & Øverlien, 2013).

Nærbøe (2011) har gjennomført en kvalitativ studie der unge jenter beskrev erfaringer med aggresjon, trakassering og mobbing på internett. Resultatene viste at tekstbasert kommunikasjon og bruk av bilder ofte førte til misforståelser og konflikter, noe som videre førte til eskalering av konflikter begrunnet i forholdsvis trivielle uenigheter. Trakasseringen og mobbingen bestod av banning og seksualiserte ord som *hore*, *ludder* og *tøs*.

1.7 Sosial støtte

Sosial støtte er et av de mest studerte sosiale fenomenene i de senere tiår. Betydningen av støtte antas å skje gjennom å fremskynde mestring, eller ved å lette en vanskelig situasjon i menneskers liv. Dyregrov (2008) har oppsummert litteratur om sosial støtte og har funnet at

betydningen har vært knyttet til at støtten fungerer som en buffer for stressfulle hendelser. Støtte gir økt følelse av velvære, fører til bedre helse gjennom redusert forekomst av ulike sykdommer, hurtigere heling av sykdom, gir bedre psykisk helse, og bidrar til økt selvfølelse.

Folkehelsemeldingen for 2012-2013, *God helse – felles ansvar*, fremhever sosial støtte som et sentralt fenomen i forebyggingen av fysiske og psykiske helsebelastninger. Argumentasjonen som føres er at sosial støtte har betydning for evnen til å takle livsbelastninger, og bidrar til helse og livskvalitet. Ensomhet og opplevelse av manglende sosial støtte, har betydelige negative konsekvenser for helsen. Sosial støtte og sosiale nettverk påvirkes av forhold gjennom livsløpet i hjemmet, nærmiljø, skole, arbeidsliv og fritid. Det fremgår også av meldingen at både psykiske og fysiske helseproblemer kan forebygges bedre gjennom å styrke helsefremmende faktorer som sosial støtte, deltakelse, mestring og gode oppvekst- og lokalmiljø. Det skal legges mer vekt på å forebygge ensomhet og isolasjon i folkehelsearbeidet. Flere enkeltmennesker skal oppleve å være en del av fellesskapet og få støtte til å håndtere hverdagslivets utfordringer (Helse- og omsorgsdepartementet, 2012).

Ettersom vold kan gi store helseutfordringer og sosial støtte er en av de viktigste beskyttelsesfaktorene for psykisk helse, er det interessant å undersøke hvordan disse fenomenene relaterer seg til hverandre.

En amerikansk studie undersøkte hvordan elever på videregående skole håndterte å bli utsatt for digital mobbing. Ungdommene rapporterte tre former for forsøk på håndtering: reaktiv håndtering, preventiv håndtering, og at det ikke var mulig å gjøre noe for å forhindre mobbingen. Den reaktive håndteringen innebar unngåelse, aksept, bortforklaring, og det å søke sosial støtte. Unngåelse skjedde gjennom for eksempel å slette meldinger, slette profilen sin, og/eller blokkere telefonnummer. Aksept innebar at den utsatte anerkjente at mobbingen fant sted, forsøkte ikke å bry seg, og gikk videre. Sosial støtte ble brukt til å søke råd eller hjelp hos venner, foreldre eller andre voksne. Den preventive håndteringen ble gjennomført ved å snakke med den potensielle mobberen og løse konflikter tidlig, øke egen sikkerhet og bevissthet ved å verne om sine passord og være bevisst hvem man godtok venneforespørsler fra (Parris, Varjas, Meyers & Cutts, 2011).

Blant norske barn mellom 9–16 år som ble mobbet på nett, fortalte 85 prosent av jentene og 45 prosent av guttene om dette til noen, og de fleste foretrakk en venn. Denne undersøkelsen

viste at ca. halvparten av de som snakket med noen, snakket med en av foreldrene, mens 17 prosent snakket med en lærer (Staksrud, 2013).

I en studie av Slonje og Smith (2008) oppga 50 prosent av de unge at de ikke fortalte om digital mobbing til noen, 36 prosent fortalte om det til en venn, ni prosent til en forelder, seks prosent til noen andre og null prosent til en lærer. Annen forskning har bekreftet at unge utsatt for digital mobbing i liten grad forteller andre om sine opplevelser (Hinduja & Patchin, 2013). Hvorvidt dette er knyttet til redsel for konsekvenser, aspekt som skyld og skam, eller om de unge tenker at voksne ikke har kunnskap om det digitale, er ikke kjent. Parris et al. (2011) hevder imidlertid at å unnlate å fortelle foreldre, kan skyldes redsel for at tilgangen til digitale medier skal fratras dem, men også manglende tro på at den digitale mobbingen kan stoppes. Studier tyder på at foreldrene til barn som blir mobbet og/eller mobber andre digitalt, fører mindre tilsyn over barnas bruk av digitale medier (Ybarra, 2004). Ybarra (ibid.) sin studie er ti år gammel, men senere kartlegging har støttet opp under disse funnene (Barn og Digitale medier 2010).

Det mest konsistente funnet i en studie fra Storbritannia, var bruken av jevnaldrende som kilde til råd og hjelp, etter opplevd offline og/eller online kjærestevold. Nesten alle som hadde fortalt noen om sine erfaringer med vold, valgte å informere en jevnaldrende, 54 prosent av de utsatte jentene søkte støtte hos venner, mens åtte prosent søkte støtte hos en forelder eller annen voksen (Barter, McCarry, Berridge & Evans, 2009). NKVTS sin studie om vold og voldtekt viste at en tredel aldri har fortalt om volden til noen andre i sitt nettverk og i liten grad anvendte akutte helsetjenester, politi og rettsapparat (Thoresen & Hjemdal, 2014b).

Det er altså enighet om at sosial støtte er en avgjørende faktor for håndteringen av ulike negative livshendelser (Bang Nes & Clench-Aas, 2011; Kvello, 2006). Hvorvidt støtte fra jevnaldrende kan ha negative konsekvenser, er lite utforsket. Barter et al. (2009) fant imidlertid at støtte fra jevnaldrende venner ikke alltid var hensiktsmessig, og kunne bære preg av press. Sosiale nettverk utøver også sosial kontroll, det vil si at nettverket formidler normer og verdier som kan ha betydning, for eksempel for levevaner og reaksjoner etter vanskelige hendelser (Dyregrov, 2008). Etersom utsatte for mobbing og vold oppgir at de i liten grad forteller eller involverer andre i sine opplevelser, er det således interessant å undersøke forholdet mellom kjærestevold og opplevelse av støtte.

1.8 Formålet med studien og problemstilling

Vold mellom jevnaldrende har lenge vært kjent som et problem. Ulike fagfolk har kritisert forskningen for å neglisjere ungdommenes egne opplevelser og tanker om fenomenet til fordel for et foreldre-, behandler- og samfunnsmessig perspektiv (James, Jenks & Prout, 1998; Mullender, Hague, Imam, Kelly, Malos & Regan, 2002).

Målet med dette masterprosjektet er å undersøke voldsutsatte sine erfaringer, hvordan volden kommer til uttrykk, arenaer den utspiller seg på, voldens konsekvenser, og opplevelse av støtte. Dette kan være viktig kunnskap med tanke på forebygging. Det kan eksempelvis dreie seg om hvordan hindre at volden finner sted, og hvordan minske konsekvensene.

En viktig intensjon med denne masterstudien er å frembringe empiri om unges opplevelse etter å ha blitt utsatt for vold fra sin kjæreste, offline og/eller online. Det har ført til følgende problemstilling;

Hvordan opplever unge utsatt for kjærestevold sosial støtte?

For å undersøke dette nærmere har problemstillingen følgende forskningsspørsmål;

Opplever de utsatte sosial støtte?

Fra hvem opplever de utsatte sosial støtte?

Hvilke type sosial støtte mottar de utsatte?

Hvilke alternativer til sosial støtte opplever de utsatte?

Hvordan opplever de utsatte at kjærestevold påvirker sosial støtte?

1.9 Begrepsavklaring

1.9.1 Vold

Begrepet vold er utfordrende som terminologi. Det blir operert med flere definisjoner. Vold knyttes til forskjellige nivåer, alvorlighetsgrader og er et begrep som blir brukt om svært ulike fenomen. Det benyttes i omtale av samfunnsstrukturer, systemer, mellommenneskelige- og individuelle forhold. Vold er ofte anvendt i dagligtale så vel som gjennom diverse media. Det er spesielt vanskelig når det skal trekkes skillelinjer og likhetstrekk mellom tilsvarende begreper som eksempelvis mobbing, trakassering, hån, ydmykelse og latterliggjøring.

I kartleggingen til Barter et al. (2009) svarte 64 prosent av jentene at de var helt eller delvis enig i at muntlig hån og ydmykelse skal defineres som vold, og 49 prosent av guttene svarte det samme. Jo større skadepotensiale handlingen hadde, jo flere definerte handlingen som vold. "Skadepotensiale" er relativt og mangel på kunnskap om konsekvenser av psykisk og emosjonell vold, vil kunne påvirke resultatet. Samtidig kan man forstå dette som en anerkjennelse av belastningene ved hån og ydmykelse, ettersom disse i moderat grad ble relatert til begrepet vold.

1.9.2 Kjærestevold

Forskning fra USA har brukt begrepet *teen dating violence* om utøvelse av fysisk, seksuell eller psykologisk vold i kjæresteforhold. I denne definisjonen inngår også uønsket oppmerksomhet som skaper frykt (stalking). Volden utøves direkte eller digitalt, som for eksempel ved at den ene part legger ut seksuelle bilder av kjæresten på internett (faktaark fra Center for Disease Control and Prevention, 2012). I Storbritania har forskere anvendt *partner violence* eller *intimate partner violence* (Barter et al., 2009). Ingen av disse begrepene reflekterer alle dimensjonene ved unge relasjoner. Det som viser seg vanlig i dag, er et mer kontraktsløst forhold. Det dreier seg om "å holde på med", "rote med" eller å ha tilfeldig sex med hverandre, uten at noen av partene ville definere seg som kjærester. Forholdet dem imellom er uforpliktende og overgangen gjerne flytende (Braaten, 2004). "Kjærestelignende" er et begrep som kanskje kan reflektere kompleksiteten blant unges intime relasjoner. I denne fremstillingen vil begrepet kjæreste bli anvendt. Det inkluderer både relasjoner som har et avklart kjæresteforhold og de såkalte uforpliktende, kjærestelignende forholdene.

Psykisk vold er en gjentakende måte å skade, skremme eller krenke på, som ikke er direkte fysisk i sin natur. Det kan også være måter å styre eller dominere andre på, ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel. Det kan være snakk om direkte eller indirekte trusler, degraderende og ydmykende atferd, kontroll, utagerende sjalusi, isolering og emosjonell vold. I spesielt alvorlige tilfeller kan også enkelthendelser defineres som psykisk vold. Latent vold er vold som virker i kraft av sin mulighet. Å ha opplevd vold kan føre til frykt for at det kan skje igjen og denne muligheten kan bli styrende for den voldsutsatte sin atferd (Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet, 2013; Øverlien, 2012).

I denne studien anvendes psykisk vold og inkluderer negativ verbal tiltale og omtale ansikt-til-ansikt, samt digital voldsutøvelse.

1.9.3 Opplevd sosial støtte

Opplevd sosial støtte refererer til erfaringen av at følelsesmessig, kognitiv og instrumentell støtte er tilgjengelig for personen ved behov (Joseph, 1999). *Opplever* vil i denne fremstillingen vise til hvordan utsatte for kjærestevold, erfarer, snakker om og beskriver fenomenet sosial støtte.

Sosial støtte handler om relasjoner mellom den enkelte og andre, og skiller seg således fra begreper som sosial kapital og sosiale nettverk. Sosial kapital er egenskaper ved sosiale strukturer, nivå av mellommenneskelig tillit, normer om gjensidighet og hjelpsomhet som fungerer som ressurser for den enkelte og som fremmer kollektiv handling. Sosial kapital karakteriserer små og store samfunn, mens sosiale nettverk brukes til å beskrive relasjoner mellom mange (Kawachi & Berkman, 2000).

Begrepet sosial støtte, vil bli ytterligere behandlet i eget teorikapittel.

2 Teori

Dette kapitlet er en redgjørelse av teorien som blir benyttet i denne oppgaven. Som den teoretiske fremstillingen vil vise, er sosial støtte et komplekst fenomen. For å tydeliggjøre dette, vil teorigrunnet vise til flere teoretikere og til forskning som understøtter ulike nyanser av fenomenet. Denne innsamlede teorien fra flere, danner bakteppe for diskusjonen av analysefunnene.

2.1 Hva er sosial støtte?

Flerdimensjonal konstruksjon som kan innebære støtte, assistanse, og/eller informasjon man mottar gjennom formelle eller uformelle kontakter med enkeltindivider eller grupper. Kontakten kan være verbal eller ikke verbal og betinger at mottaker oppfatter støtten hjulpsom. (Flannery, 1990)

Individets opplevelse av å bli omfattet med kjærlighet og omsorg, å bli aktet og verdsatt, og tilhøre et sosialt nettverk med gjensidige forpliktelser. (Cobb, 1976)

Definisjonene rammer inn og utfyller begrepet sosial støtte. Flannery (1990) setter i hovedsak de “ytre” rammene for begrepet, mens Cobb (1976) legger individets “indre” opplevelse til grunn. Sosial støtte er ifølge Cohen og Syme (1985) ressurser vi mottar fra andre. Disse ressursene har Cobb (1976) beskrevet som informasjon om at vi blir tatt vare på, satt pris på og at vi er med i et sosialt nettverk. Sosial støtte kan ifølge Hernes (1988) betraktes som en “vare” som overføres via det sosiale nettverket.

Tardy (1985) har med bakgrunn i ulike forskere fremsatt en teoretisk konseptualisering av sosial støtte som omhandler fem aspekter. Det første aspektet er retning. Dette aspektet dreier seg om hvorvidt en er mottaker eller giver av støtten. Det andre aspektet er disposisjon. Disposisjon indikerer om støtten er tilgjengelig, og om den benyttes. Det tredje aspektet er beskrivelse og evaluering. Det handler om hvorvidt individet er interessert i en beskrivelse av støtten som mottas eller om en blir bedt om å evaluere den. Det fjerde aspektet angir hva slags type støtte som blir gitt. Emosjonell støtte viser til kjærlighet, tillit, omsorg, verdi, oppmuntring og sympati. Bekreftende støtte er tilbakemeldinger i form av bekræftelse og sosiale sammenlikninger, og er av evaluerende karakter. Instrumentell støtte vil være fakta, veiledning og råd. Instrumentell støtte vil innebære praktisk assistanse eller materiell hjelp.

Det femte aspektet i Tardys (ibid.) rammeverk er hvem som gir støtte, og viser til hvem som inngår i det sosiale nettverket.

Når det gjelder Tardys (ibid.) aspekt om *retning*, er det mottaker som undersøkes i denne studien. Det er den utsattes subjektive opplevelse av støtten som utforskes. I likhet med Tardys (ibid.) konseptualisering av fenomenet, er man i denne studien interessert i om de utsatte opplever støtten tilgjengelig, hvorvidt de nytter seg av den, hvilken type støtte som mottas, opplevelse av omfang og fra hvem de utsatte får støtte.

Ifølge Malecki og Demaray (2003) er det manglende konsistens i terminologien om selve kategorisering av ulike former for sosial støtte. Selv om ordbruken er forskjellig hos ulike forskere, er funksjonen og innholdet stort sett den samme. På samme måte som Tardy (1985), trekker de fleste teoretikerne en skillelinje mellom de strukturelle egenskapene ved det støttende nettverket og funksjonelle aspekter ved selve støtten (Malecki & Demaray, 2003). I tillegg til Tardys (1985) fem aspekter, har Cohen og Wills (1985) lagt til grunn gjensidig tillit som en forutsetning for en støttende relasjon.

Selv om sosial støtte kan kategoriseres, vil de ulike typene nødvendigvis ikke være uavhengig av hverandre (Malecki & Demaray, 2003). Cohen og Wills (1985) hevder at dersom det eksisterer tilgang på emosjonell støtte, øker sannsynligheten for tilgang på andre former for støtte. I situasjoner hvor støttende interaksjoner utspiller seg, kan det være vanskelig å skille ulike typer støtte fra hverandre, og det vil være flytende overganger mellom de ulike formene for støtte. Når det gjelder barn og unge, ser den viktigste distinksjonen ut til å være mellom hvem barna får støtte fra og ikke nødvendigvis hva slags type støtte de får (Cauce & Srebnik, 1990).

Felles for definisjonene av sosial støtte er at nettverket bidrar med ressurser i form av oppmuntring og hjelp til å imøtekomme aktuelle behov. Definisjonene kan ifølge Dalgard, Ystgaard og Brevik (1995) tilsløre at sosial støtte består av ulike komponenter. Disse komponentene kan ha ulike funksjoner avhengig av hvem som gir støtten, hva slags påkjenninger det dreier seg om, og personlige forutsetninger hos den som mottar støtten.

Andre dokumenterte forhold som kan påvirke sosial støtte er alder, kjønn, sivil status og sosialøkonomisk status. I tillegg er det vist at fellesskap i normer og verdier, samt samfunnsmessige forhold som grad av integrasjon og desintegrasjon, kan spille inn.

Oppsummert er den gjennomgående tendensen at sosial støtte avtar for den eldste delen av befolkningen, kvinner mottar mer støtte enn menn, og gifte mer enn ugifte. Støtten øker ved deltakelse i organisasjons- og samfunnsliv og jo høyere man befinner seg på den sosialøkonomiske skalaen (Bang Nes & Clench-Aas, 2011; Dahl, van der Wel & Harsløf, 2010; Sørensen, 2011).

2.2 Sosial støtte og ungdomsalder

Denne studien retter seg mot ungdom. Dermed er det sentralt å se på særtrekkene for denne fasen slik de blir fremstilt i utviklingspsykologien. Bowlby (1969) er kjent for sin tilknytningsteori, som omhandler menneskets behov for sosial interaksjon fra fødsel av. Et likhetstrekk mellom tilknytningsforståelse og mekanismene i sosial støtte, er at partene står i en gjensidig påvirkningsprosess. Hvordan mennesket opplever seg selv, avhenger blant annet av interaksjonen med nettverket (Hansen, 2000). Selvpplevelsen, som er en vesentlig dimensjon i menneskets indre, subjektive verden, påvirker holdninger og personlige valg. Gjennom dette påvirkes også samspillet med andre (Mann, Hosman, Schaalma & de Vries, 2004). Søken etter intimitet og fellesskap krever at utsatte våger å stå frem med sine behov og sin personlighet (Bjørkvik & Høstmark Nielsen, 2006).

Sosial støtte fremstår som et basalt behov, biologisk forankret og uunnværlig for fysisk sikkerhet, overlevelse og emosjonell tilfredshet (Flannery, 1990). Egenskaper ved barnet og omsorgsgiver vil imidlertid influere og modifisere tilknytningsprosessen (Goldsmith & Alansky, 1987).

Stern (2003) omtaler tilknytning som et livstema. Å være omgitt av menneskelig relasjon og støtte, er mennesket avhengig av gjennom hele livet. Kanskje er det likevel særtrekk og utfordringer knyttet til ungdomstid som påvirker hvor ungdom søker hjelp, og hvem som tilbyr støtte? Fra et utviklingspsykologisk ståsted, beskriver Wrangsjö og Salomonsson (2007) tenåringsalderen som en brytningstid, preget av utprøving og å finne sin identitet som ungdom og nesten voksen. Wrangsjö og Salomonsson (ibid.) viser også til tenårings behov for å passe inn og å fremstå mest mulig gjennomsnittlig.

Økende grad av autonomi og selvstendigjøring, gjennom løsrivelse fra foreldre, trer frem i ungdomsfasen. Gruppen av jevnaldrende blir desto viktigere (Wrangsjö & Salomonsson, 2007). Forskning har vist at de fleste ungdom har mange venner og inngår i mer eller mindre

faste jevnalderrelasjoner (Heggen & Øia, 2005). De fleste unge går på skole, mange har i tillegg deltidsjobber og deltar på fritidsaktiviteter. Internett er en forholdsvis ny arena for kontakt og kommunikasjon mellom unge. Dette utfordrer våre ideer om hvem som kan inkluderes som støttespillere og motspillere for unge i dag. Det er påvist at ungdommenes egne grenser lett blir krenket (Wrangsjö & Salomonsson, 2007). Samtidig kan det se ut som at ungdom tester sine egne og andres grenser i full offentlighet på digitale arenaer, og risikerer å bli utsatt for invadering. Det kan man tenke at ungdom har gjort til alle tider, men at det “offentlige” i dag ikke er hva det var for 10, 20 eller 50 år siden.

Flere forskere har funnet at sosiale relasjoner og sosial støtte er viktig i unges utvikling, sosialisering og helse (Cohen & Wills, 1985; Demaray, Malecki, Davidson, Hogdsen & Rebus, 2005; Demaray & Malecki, 2002; Guest & Biasini, 2001). Mangel på sosial støtte derimot, ser ut til å sammenfalle med blant annet lave akademiske prestasjoner, atferdsproblemer, sosiale evner, angst og depresjon (Malecki & Demaray, 2003).

2.3 Hvordan virker sosial støtte?

De siste 30 årene har forskere fokusert på mekanismen mellom sosial støtte og psykisk helse, både direkte og som en stress-buffer (Thoits, 2011). Til tross for klare funn av sammenheng mellom sosial støtte og god psykisk helse, vet vi ikke sikkert hvordan sosial støtte virker for å opprettholde eller forbedre psykisk helse. Det er utarbeidet enkelte teorier som forsøker å forklare mekanismen mellom fenomenene.

I litteraturen opereres det med syv mulige mekanismer, sosial innflytelse, sosial kontroll, mening, selvfølelse, opplevelse av kontroll, høre til og opplevelse av tilgjengelig støtte. Disse mekanismene utspiller seg i primærgruppen og sekundærgruppen (Thoits, 2011).

Primærgruppen er av mindre størrelse, uformell, intim og varig, og består av familie, slektninger og venner. Primærgruppen består av *viktige andre*, personer som individet er emosjonelt knyttet til. Sekundærgruppen er større. Interaksjonen bærer preg av formalitet, som eksempelvis regulert av regler, lover eller hierarkiske posisjoner.

En rekke studier indikerer at mennesker som opplever støtte av ektefeller, familie og venner, har bedre helse, både fysisk og psykisk, enn de som ikke opplever å få dette i like stor grad (Cohen & Wills, 1985). Studier etter 11. september 2001 og terroranslagene 22. juli 2011, har funnet at opplevelsen av sosial støtte har betydning for utfall av posttraumatisk stress (PTSD).

Studiene viste at støtte fra familie, venner og andre i det sosiale nettverket, var med på å redusere stressreaksjoner (Bonanno, Rennicke & Dekel, 2005; Dyb, Jensen, Nygaard, Ekeberg, Diseth, Wentzel-Larsen & Thoresen, 2012).

Mange av studiene det blir henvist til i denne fremstillingen er korrelasjonsstudier, og kan ikke slå fast årsakssammenhenger mellom sosial støtte og helse. Forholdet mellom sosial støtte og psykisk helse er heller ikke statiske fenomener. I tråd med utviklingspsykologien inngår de i en dynamisk interaksjon, hvor eksempelvis personlighetsfaktorer, stress og mestringsstil kan være av vesentlig betydning (Dalgard et al., 1995; Lazarus & Folkman, 1984).

Definisjonen av sosial støtte henviser til konsekvenser som fremstår ubetinget positive. Sosiale relasjoner kan imidlertid være anspente, konfliktfylte og kilde til stress og belastning. Noen studier har vist at støtte også kan gi negative utfall. Thoits (2011) viser til Herbert og Dunkel-Schetter (1992) og Wortman og Lehman (1985), som peker på at velment støtte kan føre til krenkelser og belastninger hos mottakeren. Dersom det ikke er enighet om mål, eller mangel på gjensidighet i relasjonen, kan mottaker føle seg mindreverdige. Samhandlingen kan være skjør på bakgrunn av at giver blir overveldet eller opplever situasjonen for krevende, uten kunnskap om hvordan utfordringen kan bli løst (Dyregrov, 2008). Tidligere undersøkelser har også funnet at verdikonflikter, overinvolvering og mangel på mellommenneskelige ferdigheter, kan påvirke utfall av støtten negativt (Flannery, 1990). I tillegg har Dyregrov (2008) og Thoresen og Hjemdal (2014b) funnet at sosial støtte kan utebli av ulike årsaker.

En forklaring på negativt utfall av støtte er ifølge Bolger, Zukerman og Kessler (2000), at mottakeren er under mer stress enn giver. En annen mulig grunn er at støtten blir misforstått (Martiere, Stephens, Druley & Wojno, 2002). Gode intensjoner med støtte blir ikke nødvendigvis sett på som hjelpsomt (Bolger et al., 2000). Den sosiale støtten kan slå feil ut gjennom negative innvirkning på selvtilliten. Dette kan oppstå fordi personen blir bevisst vanskelighetene ved å håndtere en utfordrende situasjon (Fisher, Nadler & Witcher-Alagna, 1982). Det er også vist at det å bli tilbudt støtte kan gi følelse av skyld og skam hos enkelte mottakere (Rook, 1984).

Å spørre om støtte kan gi ugunstige effekter ved at mangel på ressurser blir synliggjort (Bolger et al., 2000). Dersom tjenesten ikke kan gjengjeldes, kan det skape ubalanse og skyldfølelse i relasjonen (Gleason, Iida, Bolger & Shrout, 2003). Høigård (1993) har pekt på at utsatte for vold kan velge å avstå fra støtte, i frykt for offerrollen.

I litteraturen finnes to sentrale forklaringsmodeller på forholdet mellom sosial støtte og psykisk helse, bufferhypotesen og hovedeffekthypotesen (Cohen & Wills, 1985; Dalgard et al., 1995).

2.3.1 Bufferhypotesen

Bufferhypotesen går ut på at sosial støtte er relatert til helse for de personene som befinner seg i en tilstand preget av stress. Denne hypotesen antar at sosial støtte fungerer som en buffer ved å virke beskyttende fra de potensielt skadelige påvirkningene av stressende hendelser (Cohen & Wills, 1985). Stress kan defineres "*som en subjektiv følelse som oppstår på bakgrunn av hendelser som oppfattes som ukontrollerbare eller truende*". (Larsen & Buss, 2005). Stress blir en respons til det som oppfattes som krav i enkelte situasjoner. Stress er ikke nødvendigvis noe som er i situasjonen. Det er selve tolkningen av det som skjer, som fører til stress. Det vil derfor være individuelle forskjeller i hva som oppleves som stress.

I tråd med bufferhypotesen kan sosial støtte virke beskyttende på ulike måter. Ifølge Cohen og Wills (1985) kan sosial støtte bidra til redefinering av en stressende situasjon. Dersom andre mennesker er tilgjengelige, kan dette endre tolkningen av situasjonen, og skape tro på at aktuell situasjon kan håndteres. Alternativt kan sosial støtte fungere som en beskytter mot potensielle stressreaksjoner etter at situasjonen er tolket som stressende. Det essensielle ved buffervirkningen er at støtte beskytter mot symptomutvikling i belastningssituasjoner (Sørensen, 2011).

2.3.2 Hovedeffekthypotesen

Teorien om hovedeffekt går ut på at sosial støtte har en positiv effekt uavhengig av livspåkjenning. Et støttende nettverk bidrar til direkte helsegevinster gjennom å gi opplevelsen av å føle seg ønsket, verdsatt og respektert, og ved at tilværelsen oppleves stabil og forutsigbar (Cohen & Wills, 1985; Dalgard et al., 1995). Sosial støtte kan ifølge Cohen og Wills (1985) påvirke oppfatningen av en selv og omverdenen, øke selvtillit, selvfølelse, skape

optimisme og derved evne til mestring av livspåkjenninger. Da denne modellen ikke antar en stress-støtte interaksjon, kalles den hovedeffekthypotesen.

Med hovedeffekthypotesen fremstår sosial støtte viktig uavhengig av graden av stress, men under stress er støtte, ifølge bufferhypotesen, spesielt viktig. Dette indikerer at hypotesene kan ses på som komplementære mer enn konkurrerende. Sammen bidrar de to hypotesene, slik Dalgard et al. (1995) kan forstås, snarere til å nyansere støttefunksjonenes innvirkning på helsen.

Når det gjelder denne studien, måles ikke effekt av psykisk helsetilstand. Hvordan de utsatte opplever støtten vil kunne ses i lys av buffereffekt, ettersom det er potensielt stressende og traumatiserende hendelser som studeres. Det vil også være interessant hvordan resultatene kan ses i lys av den komplementære forståelsen om buffer- og hovedeffekt.

3 Metodekapittel

Dette kapittelet er en beskrivelse av hvordan studien ble til og er en presentasjon av fremgangsmåten for hvordan forskningsspørsmålene er besvart. Det vil si hvordan data er innhentet, hvilke data som er innhentet og hvordan de er analysert. Kapittelet omfatter hvordan personvernet til deltakerne er sikret, og om nødvendige etiske hensyn som er foretatt. Det vil også fremkomme hvordan studien tar høyde for reliabilitet og validitet.

3.1 Å finne det lille prosjektet i det store

STIR-prosjektet gjennomføres i 5 europeiske land, og for å kunne sammenligne resultatene var metoden utarbeidet og fastlagt. For den kvalitative delen av prosjektet vil det si at utvalgsvariablene alder og kjønn var bestemt. Masterstudien sto imidlertid fritt med tanke på antall informanter, forskningsspørsmål og valg av analyse.

STIR-prosjektet var rammegivende ved at tema var snevret inn og utvalgskriteriene fastlagt. Planlegging og gjennomføring av rekruttering av informanter, ble delvis gjennomført av andre. Da NKVTS henvendte seg til Nasjonal Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD) for godkjenning av studien, ble mitt navn innlemmet i søknaden (vedlegg nr. 1). STIR-gruppen ved NKVTS utarbeidet i samråd med de europeiske partnere i prosjektet en felles intervjuguide (vedlegg nr. 2).

3.2 Kvalitativt design

Denne studien har til hensikt å fremskaffe kunnskap om menneskets opplevelser. På bakgrunn av kompleksiteten hva begrepet sosial støtte angår, har man i denne studien valgt å fokusere på de unges opplevelse av fenomenet, mer enn objektiv tilgang på ressurser eller grad av aktivt samspill med det sosiale nettverket. Det vesentlige i opplevd støtte er individets fortolkning av og forventning om sosial støtte. Det vil imidlertid inkludere eventuelle negative erfaringer eller fravær av støtte, selv om det ifølge Flannery (1990) sin definisjon, er en betingelse at mottaker opplever støtten som hjelpsom.

Med bakgrunn i studiens formål er kvalitativt design vurdert som hensiktsmessig. Kvalitativ forskning tar sikte på å forstå hvordan mennesker tenker og hva de føler, eller mer presist, hva de sier at de tenker og føler. Informasjonen er subjektiv. Den inneholder følelser og inntrykk,

i stedet for tall. Kvalitativ forskning kan gi dypere innsikt i hvordan mennesker forholder seg i sin situasjon, og søker å forstå verden fra informantens synsvinkel. Metoden forsøker å fremskaffe menneskets innerste motivasjoner. Blant ulike kvalitative metoder er det kvalitative forskningsintervju egnet til å få frem folks erfaringer, tanker, opplevelser og betydningen av disse (Dalen, 2004; Kvale & Brinkmann, 2009).

Etttersom det er lite kunnskap om sosial støtte i kombinasjon med ung kjærestevold, vil en hensiktsmessig tilnærming være intervju med en åpen, eksplorativ og induktiv innfallsvinkel. Induktiv fremgangsmåte går fra empiri til teori. Virkeligheten undersøkes med et åpent sinn. Data samles inn, systematiseres, og deretter dannes teoriene (Jacobsen, 2005; Kvale & Brinkmann, 2009).

3.2.1 Det kvalitative forskningsintervju

Målet med det kvalitative forskningsintervjuet er å produsere kunnskap i samspillet mellom intervjueren og informanten. Intervjueren skal innta en lyttende rolle og vise interesse for informantens synspunkt (Hydén, 2000). Forskningsintervjuet søker å få tak i den kunnskap informantene besitter basert på deres erfaringer. Denne kunnskapen er ikke ferdig lagret og klar til å formidles, men gjennom å tilrettelegge for refleksjon skjer det en type kunnskapsproduksjon (Holter, 1996). Intervjuet avhenger således av det rommet som skapes i relasjonen mellom intervjueren og informanten, og hvorvidt informanten opplever rom for å snakke fritt, er trygg, og blir møtt med respekt (Kvale & Brinkmann, 2009).

I kvalitativ forskning er det få standardregler eller prosedyrer som er allment godkjent (Kvale & Brinkmann, 2012). Med bakgrunn i at materiale ikke “samles inn” som ved kvantitative skjemaer, men er noe som oppstår i fellesskap mellom partene, vil resultatet kunne avhenge av intervjuerens stil, erfaring og evne til å skape tillit (Kvale & Brinkmann (2012). I mitt daglige kliniske arbeid brukes samtalen som verktøy. I likhet med et kvalitativt intervju, vil informasjon som kommer ut, være avhengig av den sosiale relasjonen mellom terapeut og pasient.

Noe av kritikken mot moderne intervjuforskning er at den er for individualistisk ved å fokusere på individet, og ser bort fra hvordan personen er en del av sosiale samspill (Kvale & Brinkmann, 2012). Det er derimot enighet om at i et kvalitativt intervju stiller forskeren spørsmål, og søker videre å avklare og nyansere uttalelser. Argumenter, moralisering, egne

erfaringer og andre uttrykk for egne holdninger til tema holder intervjueren tilbake (Dalen 2004; Kvale & Brinkmann, 2009).

Mitt anliggende gjennom prosessen har vært å holde oppe informantenes perspektiv på tross av at vi ikke vet hvordan de har medvirket til det sosiale samspillet. I mine intervjuer ble det ikke satt spørsmålstegn ved eller forsøkt å utfordre respondentenes svar, hvilket er en forskjell mellom forskningsintervju og en terapisaamtale. Informantene ble imidlertid flere ganger bedt om å utdype. *Du nevnte at... Fortell mer om det... Hva legger du i...* På den ene siden kan dette motvirke en godtroende holdning, på den annen side var dette hensiktsmessig for å utforske opplagte temaer og sammenhenger ytterligere. Temaene skulle således ikke bli “lukket” ved min forforståelse, men derimot åpne opp for og få tak i informantens tolkning og forståelse.

3.3 Intervjuguide

En utarbeidet intervjuguide skal sikre at samtalen har fokus og retning, og samtidig være tilstrekkelig fleksibel, slik at informanten opplever rom for å komme med sine egne bidrag om temaet (Repstad, 2007). Intervjuguiden skal inneholde sentrale temaer og spørsmål for å sikre at intervjuene fokuserer på de viktigste områdene for studien. Intervjuguiden må stå i forhold til problemstillingen (Dalen, 2004).

Spørsmålene om sosial støtte inngår som ett av flere temaer i intervjuguiden (vedlegg nr. 2). Med tanke på forskningsspørsmålene og det teoretiske grunnlaget denne fremstillingen hviler på, ville det vært hensiktsmessig at guiden i større grad fokuserte på temaet sosial støtte. Dette kan begrense dybden av resultatene og grunnlaget for analysen. Jeg sto imidlertid friere i intervjuene som ble gjennomført av meg, da disse informantene på bakgrunn av alder, ikke kunne innlemmes i den nasjonale STIR-studien. Enkelte temaer i intervjuguiden ble nedtonet til fordel for utforsking rundt tema sosial støtte. Guiden inneholdt for øvrig åpne spørsmål, som var ment å oppfordre til at informanten fortalte med egne ord.

3.4 Utvalg og rekruttering

Utvalget består av jenter mellom 15–18 år som har opplevd vold fra sin kjæreste. For å rekruttere informanter inngikk STIR-gruppen et formelt samarbeid, via skriftlig informasjon og telefonkontakt med Reform – ressursenter for menn. Krisesenteret i Oslo og Alternativ til

vold (ATV) i Stavanger og Vestfold ble kontaktet med forespørsel om de kunne være behjelpelige med å skaffe informanter. I tillegg ble informanter forsøkt rekruttert gjennom samarbeid med eksempelvis Forbedringsfabrikken, Sex og Samfund og via henvendelse til 1. linjetjenesten som helsesøstre og rådgivere på skoler. Etter avtale med ulike instanser, ble unge invitert til deltakelse gjennom skriv på oppslagstavler (vedlegg nr. 3). Det var ønskelig med informanter fra “normalpopulasjonen”, uten å måtte ta hensyn til kriteriene som gjelder for nødvendig helsehjelp i Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP). Derav ble ikke utvalget forsøkt rekruttert fra spesialisthelsetjenesten.

Den kvantitative delen av STIR-prosjektet ble gjennomført som en anonym spørreskjemaundersøkelse på ulike skoler. I den forbindelse informerte STIR-gruppen klassevis om de kvalitative intervjuene med oppfordring om at aktuelle kandidater tok kontakt. De ble oppfordret til å kontakte oss enten direkte i etterkant av undersøkelsen, eller via telefon og mail. Selv etter at STIR-gruppen hadde møtt 500 informanter, tok ingen av disse kontakt for dybdeintervjuer i etterkant. For øvrig ble det en utfordring at vi som forskere i liten grad fikk snakke med aktuelle kandidater direkte og selv informere om prosjektet, men måtte overlate denne oppgaven til helsesøstre eller behandlere ved ulike sentre.

Rekrutteringsprosessen viste seg vanskeligere enn først antatt, og krevde økt pågåenhet. Det vil si direkte oppmøte hos helsesøstre og samarbeidspartnere med ytterligere informasjon om prosjektet. Øverlien (2013) skriver i boken *Barn og forskning – etiske dimensjoner* om portåpneres viktige funksjon, og hvordan få portvoktere til å bli portåpnerer. Å få nødvendige personer til å åpne porten og til å få tiltro til prosjektet, er ifølge Øverlien (2013) helt sentralt for å få en studie gjennomført. Forskeren må derfor vise sin kompetanse, informere og ta ansvar for kontakten, slik at portvoktere får tillit til forskningen.

Denne direkte dialogen med såkalte portåpnerer resulterte i tre deltakere. Det ble informert om STIR-prosjektet under den årlige ungdomskonferansen *Mangfold og dialog*, som hadde 130 deltakere i alder 15–17 år. Det resulterte i ytterligere tre informanter. Utfordringene med rekruttering førte til at aldersgrensen ble hevet med ett år, da tre jenter på 18 år ønsket å delta i masterstudien.

Ved planleggingen av rekruttering, valgte STIR-gruppen å ta utgangspunkt i unge med kjærestevoldserfaring i vid forstand, og søkte ikke utelukkende etter utsatte for digital vold. Dette mente vi skulle sikre rekrutteringsprosessen, ettersom vår hypotese var at unge utsatt for

kjærestevold også utsettes digitalt. Å rekruttere utfra voldserfaring offline eller online, viste seg å ikke gi studien informanter med digital voldserfaring i like stor grad som ønskelig. For å sikre dette, måtte rekrutteringen sannsynligvis fokusert utelukkende på det digitale aspektet. Dette førte til en dreining underveis i masterprosjektet. Den digitale voldsutfordringen kjærester imellom, får således noe mindre plass i fremstillingen enn det som opprinnelig var planlagt, ettersom to av informantene ikke hadde erfaring fra psykisk vold online.

Forskere har erfart at det er vanskelig å få informanter til studieprosjekter om sensitive tema, og særlig gjelder dette ungdom (Bache-Hansen & Frønes, 2012). De unge kan ha vurdert temaet for denne studien som til dels nærgående og utleverende. Det er også mulig at noe av utfordringen med rekruttering handlet om at aktuelle jenter ikke relaterte seg til ordlyden i oppslagsinformasjonen (vedlegg nr. 3). Utfordringen ved å gjøre tema gjenkjennbart, ble drøftet da prosjektet var på planleggingsstadiet. Selv om de unge kjente igjen noen av eksemplene på oppslagene, er det en mulighet for at de ikke definerte sine erfaringer inn under voldsbegrepet.

STIR-prosjektet hadde ramme på 20 informanter. Grunnet det empiriske materialet og videre analyse for denne masterstudien, begrenser seg imidlertid til de seks første intervjuene som ble gjennomført. STIR-prosjektet hadde lengre tidshorisont for gjennomføring av resterende intervju enn det masterprosjektet kunne tillate. Seks intervjuer er i denne sammenheng håndterbart og man har vurdert det som tilstrekkelig som empirisk grunnlag.

3.4.1 Studiens informanter

Informantene består av Sofie 15 år, Erika, Anna og Tone på 17 år, samt Tiril og Sarah på 18 år. Kjæresteforholdene strakk seg fra noen måneder og opptil to år. Alle informantene har erfart psykisk vold, ansikt-til-ansikt, fra sin kjæreste. Det dreier seg om å bli kalt og omtalt, gjentatte ganger, i negative, og ofte seksualiserte ordlag. Fire av jentene har opplevd at deres kjærester har utøvd psykisk vold via digitale verktøy som SMS, Facebook eller andre sosiale medier. Tre av jentene opplevde at kjæresten satte ut rykter om dem på Facebook som eksempelvis tilfelle av kreft, påstander om utroskap og om sex på skolens toalett. To av informantene opplevde at bilder av intim karakter ble publisert uten tillatelse, og en av kjærestene opprettet en egen Facebookside mot en av jentene. Flere opplevde at det ble heftet påstander til bilder på nettet. Da en av jentene la ut et ordinært venninnebilde, la kjæresten til som kommentar at hun hadde hatt sex med de avbildede. To av jentene beskrev i tillegg

kjærestenes adferd, i form av kroppsspråk og væremåte, som sure og nedlatende mot dem. Tre av informantene beskrev redsel for gjentakelse, som kan forstås som den latente volden. Ingen av jentene oppga å ha blitt utsatt for fysisk eller seksuell vold fra sin kjæreste.

3.4.2 Sårbare informanter

I forskningsøyemed omtales enkelte grupper som sårbare informanter. Dette gjelder eksempelvis barn og unge, samt utsatte for potensielt traumatiserende hendelser. At informantene forstås som sårbare, kan ifølge Dalen (2004) tilsløre og opprettholde en uheldig forforståelse. Å bli sett på som et objekt for beskyttelse, kan øke sårbarheten som følge av opplevelse av mindreverd, underlegenhet eller marginalisering (Kvale & Brinkmann, 2012).

Mitt utgangspunkt er ikke at informantene er sårbare, men at studiens tema kan være sensitivt. Dette ble tatt høyde for ved at intervjuet ble omtalt som mulig sensitivt, og ved å understreke at forskningsdeltakelsen var frivillig. Man kan også tenke seg at forskerens kroppsspråk og fokus, vil kunne ivareta sensitiviteten ovenfor informanten. Ifølge Kvale og Brinkmann (2012) bør intervjuer være bevisst sin kroppsholdning. Spesielt gjelder dette mimikk som kan tolkes som mistro, eller vektforskyvning ved å kommentere noe informanten ikke har invitert til.

3.5 Gjennomføring av intervjuene

Fordelingen av intervjuene ble mer tilfeldig enn det som først var planlagt. STIR-intervjuene som skulle innlemmes i masterstudien, skulle opprinnelig bli gjennomført av meg. Tidsrommet mellom kontaktetablering og selve gjennomføringen ble gjort kort, da erfaringene fra rekrutteringsprosessen tilsa at vi kunne “miste” informantene. Det resulterte i at jeg intervjuet to av masterstudiens seks informanter. Tre av intervjuene fant sted i et offentlig lokale i Oslo sentrum, ett ved NKVTS sine tidligere lokaler ved Ullevål sykehus, mens mine intervjuer ble gjennomført på informantenes respektive skoler.

Samtlige informanter samtykket til at intervjuet ble tatt opp på lydbånd for videre transkribering. Før oppstart ble informantene informert om opplysningsplikt knyttet til pågående vold, eller ved opplysninger om forhold som ville utløse opplysningsplikt ovenfor barnevernet. De ble informert om at enkelte spørsmål ikke måtte besvares dersom de ikke

ønsket det. For å skape en uformell stemning, fikk deltakerne tilbud om drikke, sjokolade og frukt, og det ble lagt til rette for pauser underveis i intervjuet.

Intervjuene inneholder følsomme tema. Lydbåndene ble lagret innelåst ved NKVTS sine lokaler med kryptisert dato. Intervjuene skal i tråd med avtalen inngått med NSD, slettes etter at den nasjonale studien er ferdigstilt.

3.6 Transkribering

For å utelukkende rette fokus mot informanten og bedre kunne fange opp informantens kroppsspråk og signaler, ble diktafon benyttet. Det lettet også analysearbeidet ved å ha tilgang på ordrett gjengivelse av intervjuene, uten de feilmarginene som knyttes til egne notater og hukommelse (Repstad, 2007).

Fire av intervjuene ble transkribert av STIR-prosjektets leder, mens mine to intervjuer ble transkribert av meg. Transkripsjonene ble gjort med formål om å gjøre materialet lettlest og tilgjengelig for temaanalyse.

Malterud (2002) legger vekt på at transkripsjonene ikke er virkeligheten, men en transkribert form av den. Malterud (ibid.) hevder at transkriberingen alltid vil føre til en fordreining av samtalene, og at man må etterstrebe å ivareta det opprinnelige materialet. For å imøtekomme dette kravet, ble informantens uttalelser transkribert nært opptil det som ble sagt, mens pauser ikke ble registrert og uttrykk som *mm* ble redusert i antall.

I transkriberingen forsvant informasjon om tonefall, intensitet, engasjement, og nonverbal kommunikasjon som gestikulering og ansiktsuttrykk. Selv om det finnes metoder for å registrere nonverbal kommunikasjon, tonefall og kontekst, er det ifølge Dalen (2004) ikke en fullverdig og fullstendig gjengivelse av den faktiske virkelighet. I etterkant av hvert intervju ble mine egne umiddelbare reaksjoner, tanker, opplevelser og informantens kroppsspråk nedskrevet. Dette for å understøtte oppstart av analyseprosessen, og danne et godt utgangspunkt for analysearbeidet.

Et intervju er et sosialt samspill der tempo, stemmeleie og kroppsspråk fremtrer umiddelbart for deltakerne i samtalen, men ikke for den som leser utskriften utenfor konteksten (Kvale & Brinkmann, 2012). Ettersom flere av intervjuene ble gjennomført og transkribert av andre, ble lydbåndene gjennomhørt i etterkant. Dette ga informasjon om pauser, stemmeleie og trykk.

Formålet var å “ta igjen” noe av det tapte og begynne meningsanalysen. Jeg forsøkte å komme ajour i tråd med Kvale og Brinkmanns (2012) metodiske ideal, om at *analysen allerede er overstått innen opptakeren slås av*. Kroppsspråk, kroppsholdning og gester gikk imidlertid tapt med denne løsningen. Dette er opplysninger og tolkninger som mulig kunne påvirke arbeidet med analysen.

For å sikre taushetsplikten på de skriftlige transkripsjonene, fikk informantene fiktive navn og stedsnavn ble utelatt.

3.7 Analyse

Å analysere betyr å dele opp i biter eller elementer. Formålet med analysen er å avdekke meningen med spørsmålet, få frem foruttagelsene som ligger bak, og dermed den implisitte oppfatningen av kvalitativ forskning (Kvale & Brinkmann, 2012). For å identifisere og tolke eventuelle mønstre i datamateriale, blir en tematisk analyse benyttet. Dette fordi jeg søker å avdekke informantenes egne erfaringer og opplevelser. En slik analyse er derfor egnet, ifølge Braun og Clarke (2006).

Analysen skal tilføre meningsnivå til det materialet som blir studert (Kvale & Brinkmann, 2012). Analysen vil bære preg av min forforståelse og mitt teoretiske ståsted, i kraft av livserfaring, arbeidsliv og studier. Dette vil kunne påvirke hvilke nyanser og sider ved empirien man vil oppdage. Det vil bli vist et utvalg av sitater i presentasjonen av resultatene. Å synliggjøre sitater er et element for å oppnå transparens. På den måten kan leseren finne alternative tolkninger, samt selv vurdere om mine oppdagelser er rimelige tolkninger. Jeg har funnet det hensiktsmessig å tolke resultatene underveis. Derfor blir resultatene og analysen presentert sammen.

3.7.1 Tematisk analyse

En fenomenologisk analyse er å anbefale når interessen dreier seg om hvordan disse unge menneskene opplever fenomener i sin livsverden. Analysen ligger et sted mellom den opprinnelige fortellingen som ble fortalt av informantene, og den endelige historien som forskeren presenterer (Kvale & Brinkmann, 2012). For å få tak på og belyse denne prosessen, har jeg valgt en tematisk analyse med trekk fra fenomenologisk basert menings- og innholdsanalyse. Analyseteknikken er således eklektisk i sin form.

For å finne og forklare mønstre, identifisere temaer og gi en fremstilling av resultatene, er Kvale og Brinkmanns (2012) ulike trinn for analyse anvendt. Trinn en er når informanten beskriver sin livsverden. Trinn to er når informanten selv oppdager nye forhold i løpet av intervjuet. Trinn tre er intervjuerens fortetninger og fortolkninger under intervjuet, og når meningen sendes tilbake. I fjerde trinn blir det transkriberte intervjuet tolket. Det femte trinnet omhandler igjenintervjuing, men ble utelatt i denne studien. Det kunne vært fordelaktig med oppfølgende intervjuer for fylldigere beskrivelser, samt stille ytterligere spørsmål. Det var nødvendig å foreta en avveining i forhold til å få et mest mulig rikt datamateriale, samtidig som tidsbruken skulle være overkommelig.

Transkripsjonene ble gjennomlest flere ganger og hovedinntrykket ble nedskrevet. Deretter ble det fokusert på hvilke temaer som fremkom i teksten. Analysen foretas således nedenfra og opp for at analysen skal være empirisk basert og induktiv i sin form. For å finne beskrivelser om opplevelser av sosial støtte, ble det ledd etter *støtte* som begrep i den transkriberte teksten. Informantene brukte i tillegg begreper som *ble lyttet til* og *at noen var der*. Begrepene kan referere til Flannerys (1990) verbale og nonverbale dimensjoner ved sosial støtte. *Var der* kan også tolkes i lys Cobbs (1976) definisjon, ved at sosial støtte er opplevelsen av å bli *aktet* og *verdsatt*.

Temaer som kunne kobles til forskningsspørsmålene ble kategorisert i hovedkategorier som “beskrivelser om støtteopplevelser”, “beskrivelser om fravær av støtte” og “forholdet mellom sosial støtte og vold”. Deretter ble det dannet underkategorier, uten at selve kvantifiseringen var formålet, som “type støtte” og “støtte fra hvem” Kategoriene ble sammenlignet og sett i lys av hverandre.

Det vil være ulike faktorer som kan påvirke analyseprosessen. Eksempelvis kan det være forhold ved informantens språk. Wittgenstein (1969) har ment at det er ingen direkte sammenheng mellom språket og levd erfaring. Språket har mange konnotasjoner og tvetydigheter. Meningen kan derfor være eksplisitt eller implisitt, kontradiktorisk, og til og med utelatt fra det som ble sagt, eller kan ikke uttrykkes gjennom språket. Uklare meninger kan også reflektere noe ved erfaringen. Enkelte av uttalelsene fra informantene kunne oppfattes som motsigelser og sitatet innledningsvis kan være et eksempel på språkets begrensning. *Noe mer enn intenst*, uttrykte informanten. De språklige beskrivelsene om erfaringene med vold og sosial støtte, vil kunne ha konsekvenser for den tematiske analysen. Eksempelvis knyttet til hvordan jeg som forsker tolker og forstår det “mer enn intense”.

3.8 Etiske vurderinger

De grunnleggende etiske prinsippene i all vitenskapelig virksomhet dreier seg om informert samtykke, konfidensialitet og å reflektere over hvilke konsekvenser det kan ha for informanten å delta i et prosjekt (De nasjonale forskningsetiske komiteer, 2006; Thagaard, 2006). Konfidensialiteten skal sikres gjennom en bevissthet om lagring av opplysninger som kan knyttes til personer, samt hvordan resultatene formidles (De nasjonale forskningsetiske komiteer, 2006; Backe-Hansen, 2002; Thagaard, 2006). Endel informanter opplever det positivt å delta i et forskningsprosjekt. Det er en anledning til å formidle seg til en interessert lytter og det kan gi grunnlag for videre læring og refleksjon (Thagaard, 2006). Det kan imidlertid være vanskelig for informanten å forutse hvordan intervju situasjonene vil fortone seg, og hvordan informantenes opplysninger vil bli forstått og fortolket.

Det retter seg spesielle vurderinger knyttet til sensitive temaer og forskning på unge. For informanten under 16 år, samtykket foreldrene skriftlig. For ungdommene over 16 år ble det vurdert tilstrekkelig med et selvstendig samtykke. Dette er vanlig praksis i forskningsøyemed og henviser til de unges juridiske rettigheter. Deltagelse i studien bygger på informert samtykke, og retten til når som helst å trekke seg fra prosjektet. Dette ble informert om både før og etter intervjuet. I tillegg ble det gitt informasjon om taushetsplikt, opplysningsplikt og om muligheter for videre oppfølging. En av informantene uttrykte ønske og behov for en samtalepartner. Det ble vurdert tilstrekkelig å henvise henne til skolens helsesøster.

Prosjektets tema er ømtålig og berører unge som befinner seg i en viktig utviklingsfase. Prosjektet ble likevel ikke vurdert til å falle inn under parolen "helse" og trengte dermed godkjenning fra NSD og ikke Regional Etisk Komite (REK).

Informantene har vært utsatt for opplevelser som er potensielt traumatiserende.

Forberedelsene til intervjuene dreide seg om å drøfte hva vi vet om unge som informanter, og hvilke prosesser et intervju potensielt kan sette i gang. Dette ble tatt høyde for ved eksempelvis foreldresamtykke for de under 16 år, varsomhet underveis i intervjuet, pauser, samt at informantene ble informert om aktuelle kontaktpersoner dersom det i etterkant skulle være behov for oppfølging.

Samtlige informanter viste til tidligere kjæresteforhold. Ingen fortalte om vold som pågikk under eventuelle nåværende kjæsterelasjon. Alle hadde avsluttet det voldelige forholdet.

3.9 Validitet og reliabilitet

Reliabilitet kan oversettes med ordet pålitelighet. Reliabilitet sier noe om hvor presise og gode måleinstrumentene og informasjonen er. Ifølge Kvale og Brinkmann (2012), har reliabilitet med forskningsresultatens konsistens og troverdighet å gjøre. For å unngå feil som kan forstyrre tolkning og resultatet, har jeg underveis i dette prosjektet forsøkt å ha en aktiv refleksiv holdning ved å stille spørsmål ved framgangsmåte og konklusjoner. Dette for å gjøre leddene i forskningsprosessen pålitelige og resultatene så gyldige som mulig. Målet i gjennomføringen har vært at alle del-prosjektene skal bære preg av det man ønsker svar på. Spørsmålet mitt i planleggingsfasen og underveis, har vært å spørre hvilke valg som må tas for å svare på forskningsspørsmålene. Dette har vært retningsgivende og førende i ulike faser. For å styrke reliabiliteten, er delene i studiens prosess synliggjort. Eksempelvis gjelder dette mitt ståsted som forsker, hvilke informanter som inngår, og metoden for innsamling og analyse.

Validitet handler om sannhet, riktighet og styrke. I kvalitativ forskning dreier validitet seg om hvorvidt metoden er egnet for å undersøke det den skal undersøke (Kvale & Brinkmann, 2012). utfordringene underveis, som kan ha påvirket resultatet, er vanskene med rekruttering og at intervjuobjektene har ulike erfaringer og spenn i det man kan kalle objektiv alvorlighetsgrad. Begrepsdefinisjonene og utvalgskriteriene som ble lagt til grunn innledningsvis, måtte justeres. Kriteriene ble endret både når det gjaldt informantens erfaringsgrunnlag og alder. At aldersinkluderingen ble strukket til 18 år, mener jeg imidlertid ikke har konsekvenser for resultatet i denne studien.

Alle informantene oppga krenkelser på bakgrunn av kjærestenes væremåter og/eller ansikt-til-ansikt omtale. I tillegg har flere av dem opplevd at bilder ble distribuert og negativ omtale via SMS og Facebook. Derfor vurderer jeg at det empiriske materialet kan si noe om informantens psykiske voldserfaring opp mot sosial støtte. Ikke som grunnlag for generalisering, men som utgangspunkt for en induktiv innfallsvinkel og nye spørsmålstillinger. Informantens opplevelser av ikke-støtte og alternativer til sosial støtte, ble sammen med støtteopplevelser tydelige i det empiriske materialet. Dette vurderes som et resultat av metodens induktive og eksplorative form. Samtidig var det ikke et kriterie at deltakerne måtte ha erfaring med sosial støtte etter sine voldsopplevelser.

Det empiriske grunnlaget er seks intervjuer og er ikke nødvendigvis representativt for den utsatte populasjonen som helhet. Det vil være vanskelig å anslå hvor anvendelig resultatet er for en ny situasjon. På tross av dette vurderes oppgavens tema som svært relevant, når hensikten er å starte en prosess for å øke forståelsen for disse opplevelsene i de unges liv. Ikke minst når det gjelder rollen ny kommunikasjonsteknologi har i unge parforhold. Intervjuene utgjør etter min mening en verdifull innsikt i ungdommenes erfaringer.

3.10 Metodekritikk

Det er reist spørsmål om hvorvidt kvalitative metoder er en gyldig vei til vitenskapelig kunnskap. Kan kunnskap som innhentes på denne måten holde vitenskapelige mål, ettersom den ikke har statistiske tilnærminger? (Kvale & Brinkmann, 2012). Emner som undersøkes i kvalitative studier er ofte dynamiske forhold, det vil si mennesker og meninger. Situasjoner forandres. Dermed er det vanskelig å undersøke den kvalitative forskningens pålitelighet. I denne studien undersøkes unges opplevelser. Det er vanskelig å avgjøre om opplysningene angående subjektive forhold er objektive, da funnene ikke kan generaliseres og representativiteten er vanskelig å anslå.

Som forsker har jeg mindre kontroll over de variablene som kan påvirke resultatene, slik som informantenes øvrige livserfaringer og personlige egenskaper. Intervjuene var retrospektive ved at hendelsene som ble beskrevet lå tilbake i tid. En mulig feilkilde og metodisk problem kan være at deres historier og beskrivelser vil være filtrert gjennom erfaringer de har gjort senere. Et annet moment er at STIR-prosjektets leder er en erfaren kvalitativ forsker. Jeg hadde ingen tidligere erfaring fra forskningsintervjuer. Det kan utgjøre noen forskjell for gjennomføringen og resultatet sammenlignet med mine intervjuer. Med dette som bakteppe kunne det vært hensiktsmessig å gjennomføre et pilotintervju for øvelse, og eventuell justering.

Når det gjelder analysen, kan jeg gjennom mitt subjektive blikk ha filtrert bort informasjon som en annen ville ha vektlagt. Det er også en mulighet for at en del nyanser forsvinner ved å stykke opp materialet og foreta en forenkling. På den annen side var dette nødvendig for å gjøre et komplekst materiale tilgjengelig og håndterbart for analyse.

Dessuten er vold et utfordrende tema å studere, og opplevelser om sosial støtte er vanskelig å måle. Som andre voldsforskere har påpekt, vil parter som inngår i en konflikt kunne uttrykke

forskjellige og motsetningsfylte posisjoner eller interesser. De vil også under opptakt og eskalering av konflikt, kunne uttrykke motstridende versjoner av egen- og motpartens motiver og handlinger. Uttalelsene må sees som partsinnlegg og som fortolkninger av hendelsesforløp og egen rolle (Haaland et al., 2005). Denne masterstudien bygger på den ene parts beretning. Om den andre part hadde kommet til orde, er det sannsynlig at de ville gitt en annerledes fremstilling av hendelsesforløp. Både av egen rolle som utøver av volden og av andre i rollene som støttere. Resultatet kunne blitt sprikende, men like fullt subjektivt sanne beretninger.

På bakgrunn av begrensingen ved at kjærestevold er lite studert, vil en del av forskningen det trekkes paralleller til ikke være direkte sammenlignbare, da hendelsenes karakter er ulike. Fellestrekkene kan være opplevelse av krenkelse og invadering. Til sammenligning med potensielt traumatiserende hendelser, kan man tenke seg at utfallet for de utsatte vil være ulikt (Anstorp, Benum & Johansen, 2006).

4 Resultat og analyse

Studiens mål var å finne svar på hvordan unge utsatt for vold offline og/eller online opplever sosial støtte. I dette kapitlet vil resultatene og analysen bli presentert og holdt opp mot teori om sosial støtte.

4.1 Begrenset støtte

For å svare på forskningsspørsmålet om hvorvidt de utsatte opplevde sosial støtte, viser empirien fra denne studien at tre av seks informanter opplevde sosial støtte etter å ha vært utsatt for kjærestevold. Tone (17 år), Tiril (18 år) og Sarah (18 år) fortalte flere av sine jevnaldrende venner om voldserfaringene, og beskrev at vennene støttet dem på ulike måter. Både Tiril (18 år) og Sarah (18 år) beskrev støtte fra *mange* av sine venner. Anna (17 år), Erika (17 år) og Sofie (15 år) fortalte ingen i nettverket om sine erfaringer med kjærestevold, og beskrev heller ingen form for sosial støtte.

Ingen av informantene snakket med eventuelle søsken eller foreldre. Det til tross for at flere av dem fortalte at de hadde et åpent og godt forhold til mor og far. Ingen søkte støtte hos naboer, trenere eller andre voksne. Forøvrig, beskrev en støtte både fra en lærer og fra politiet. Fire av informantene hadde kontakt med helsesøster og/eller psykolog. Bare to av dem delte voldserfaringene med sin profesjonelle samtalepartner. Dette kan vise at venner fremstår som sentrale støttespillere for disse informantene, og at voksne i liten grad benyttes. Den sosiale støtten fremstår samlet sett begrenset, ved at flere av informantene ikke innlemmet andre i sine erfaringer, og ved at flere av dem ønsket seg ytterligere støtte fra sitt nettverk.

At flere av informantene ikke fortalte nettverket om sine voldsopplevelser, og at jevnaldrende venner foretrekkes til fordel for foreldre og andre voksne, sammenfaller med studier både fra digital mobbing, og studier om kjærestevold (Barter et al., 2009; Hinduja & Patchin, 2013; Olweus, 2012; Parris et. al, 2011; Slonje & Smith, 2008; Slonje et al., 2013; Staksrud, 2013).

4.1.1 Venner som stressdempere

En av Tirils uttalelser kan eksempelvis belyse opplevelser av sosial støtte fra venner. Tiril fortalte under intervjuet at hun opplevde støtte fra en venninne hun hadde sett noe mindre til det siste halv-året. Hun bestemte seg for å fortelle venninnen at kjæresten blant annet hadde

sendt MMS med *puppebilde* av henne til sine venner. Intervjuer ba Tiril utdype erfaringene fra kontakten med venninnen;

Jeg hadde ikke klart meg uten at hun var der. Jeg ble mindre stresset av at hun var der. Hun sa at det vil gå bra, og det gjorde at jeg dreit mer i det. Støtten var veldig fin. Jeg var ikke sikker på om hun ville stille opp, skjønner du (...) hun sa hun hatet ham hun også.

Venne-støtten fremstår som uunnværlig for informantens håndtering av situasjon etter voldserfaringene. Opplevelsen blir anerkjent som god, og som avgjørende for den utsatte sin funksjon. Støtten bærer på den ene siden preg av trøst og ivaretagelse, og på den andre siden gjennom at andre eksplisitt tar avstand til kjæresten og handlingene. Effekten av støtten ser ut til å være opplevelse av håp, stressmestring og at den utsatte ble mindre opptatt av voldserfaringene. Nettverkets signal om motstand ovenfor utøver, ble av den utsatte tilsynelatende oppfattet som tiltro til voldshistorien.

Sitatet kan toneangi et overraskelsesmoment. Dette kan peke på informantens forventning om hvem av partene i kjæresteforholdet som ville motta støtte, men også informantens overraskelse med tanke på hvem av vennene som tilbød støtte. Det kan også henspeile til risikoen ved å sjekke ut hvorvidt støtten var disponibel. Forespørselen kan ende med avslag, og føre til isolasjon og ensomhet. Støtte fra venner er eksempel på støtte fra primærgruppen og kategoriseres ifølge Thoits (2011) under uformell støtte. Det kan knyttes større usikkerhet til hvorvidt støtte gis, da forpliktelsene mellom partene er mindre sammenlignet med støtte fra formelle givere fra sekundærgruppen, som helsesøstre, psykologer og politi.

Varen, slik Hernes (1988) omtaler sosial støtte, kan i Tirils tilfelle forstås ved at noen stilte opp, ved at støtten ble verbalisert, og gjennom at andre tok avstand fra utøver. *Var der* kan henvise til Flannerys (1990) nonverbale oppfattelse av støtte, mens *hun sa at det vil gå bra* til verbal kontakt. Informanten fremsto usikker på om støtten, ifølge Tardy (1985) sitt språk, var *tilgjengelig* og overraskelsesmomentet ved at behovet ble møtt, kan ha forsterket at støtteopplevelsen ble god.

Sarah beskrev også positive opplevelser med venne-støtte. Sarah fortalte at hun slet med kraftige humørsvingninger etter at kjæresten hadde lagt ut bilder og intime detaljer om henne på sosiale medier. Under intervjuet introduserte Sarah selv tema *støtte fra venner*. Intervjuer

spurte videre hva hun tenkte om støtten hun opplevde. Hun svarte; *“Det gjorde meg glad, jeg ble ikke så opptatt av det som hadde skjedd”*. Informanten ser ut til å trekke en slutning mellom støtte og positive følelser. Sitatet antyder at støtten jevnet ut de emosjonelle svingningene og førte til økt stabiliteten gjennom større tilgang til gleden. Det kan henvise til at den utsatte ble satt pris på og følte seg ivaretatt av omgivelsene. Tilsammen førte dette til, i likhet med Tiril, at den utsatte endret tankefokus. I lys av Cohen og Wills (1985) bidro støtten til redefinerings av en stressende situasjon.

Informantene som erfarte støtte fra venner etter kjærestevold, *evaluerte* ifølge Tardy (1985), i all hovedsak den uformelle støtten som god og viktig. De beskrev videre konsekvenser av støtten som opplevelse av stressreduksjon, regulering av følelser, og at voldsopplevelsene ble mindre plagsomme å forholde seg til. I tråd med Cobb (1976) fremstår primærgruppens støtteeffekt som opplevelse av å være betydningsfull, opprettholdt individets verdi, og styrket i troen på tilhørighet og aksept. Mens voldshendelsene kan skille de utsatte negativt ut, fremsto venne-støtten som en motsetning gjennom bekreftelse på å høre til, og signal om at den utsatte var en del av ungdomsfellesskapet. Dette støttes også av Dalgard et al. (1995), som hevder at bekreftelse av fellesskap, er en viktig del av støttens funksjon.

Ved at andre mennesker var tilgjengelige, ble tolkningen av situasjonen endret, og det ble skapt tro på at aktuell situasjon kunne håndteres. I lys av Cohen og Wills (1985) sin stressbufferhypotese, kan støtten se ut til å fungere som en beskytter mot ytterligere negative reaksjoner, etter at selve voldssituasjonen var tolket som stressende.

4.1.2 Symptomlette ved hjelp av det formelle nettverket

Tone var en av informantene som beskrev støtte både fra venner og fra det formelle nettverket. Tone opplevde at en lærer var regelmessig på Facebook og sjekket hva som foregikk. Læreren spurte hvordan det gikk med henne etter at bilder og påstander om utroskap florerer på sosiale medier. Intervjuer spurte Tone om hvordan det var for henne at læreren var inne på Facebook; *“Det følte bedre, det var jeg som hadde bedt han om det”*. Sitatet antyder at informanten hadde en god opplevelse av at læreren kom henne i møte. Støtten førte tilsynelatende til en positiv endring av den utsattes opplevelse av psykisk helsetilstand. Ved å henvende seg, spørre og være opptatt av det som skjedde på sosiale medier, viste læreren omsorg og bekreftet informantens ønske om støtte.

Dette kan gis mening i lys av Wrangsjö & Salomonsson (2007) forståelse av de unges behov for autonomi og kontroll, og til Bowlbys (1969) tilknytningsteori. På den ene siden ved informantens utspill om konkret hjelpebehov, og på den andre side ved at andre responderte. Dersom signaler blir møtt, forstått og gjengjeldt, kan voldsutsatte, i tråd med Cobbs (1976) grunntanke om sosial støtte, oppleve å bli aktet og verdsatt. I lys av Thoits (2011) kan dette peke på mekanismer som sosial innflytelse og opplevelse av kontroll.

Tone beskrev flere positive opplevelser med formell støtte. Hun fikk råd fra en venn om å kontakte politiet, og i den anledning praktisk hjelp ved at venninnen skrev henvendelsen for henne. Hjelpen fra politiet var av praktisk karakter ved at kontoer på sosiale medier ble stengt, og ved at bilder og kommentarer ble slettet fra internett. Intervjuer ba henne utdype erfaringene med politiet. Hun svarte; *“Det er skikkelig fantastisk, jeg er så lettet!”* Tone beskrev i tillegg politiets respons som *“veldig fin, veldig respektfull”* og *“hyggelig”*. Dette til tross for at hun oppga at hun ikke stolte på politiet i utgangspunktet. Hjelpen beskrives med sterke superlativer. Sitatet angir svært positive opplevelser av støtten, og vitner om at en bør ble tatt bort. Det kan også bety at støtten skapte optimisme for veien videre. Samtidig som støtten tilsynelatende reduserte omfanget av stress, minsket også belastningene.

Sarah antydte også positive erfaringer med støtte fra det formelle nettverket. Etter at kjæresten hadde lagt ut intime detaljer om kroppen hennes på internett, fikk Sarah råd fra noen venner om å oppsøke en forelder eller annen voksen hun stolte på. Hun valgte imidlertid kun å kontakte helsesøster. På spørsmål fra intervjuer om hun kunne beskrive hva hun fikk utav kontakten, svarte hun; *“Jeg følte hun så meg og forsto hva jeg sto midt oppi”*. Sitatet antyder at informanten opplevde støtten fra helsesøster som en anerkjennelse av de følelsesmessige reaksjonene og voldserfaringene hun bar på. For Tone og Sarah fremstår den formelle støtten fra nettverket som velgjørende og effekten myndiggjørende. På samme måte som ved uformell støtte fra venner, oppstår gode følelser og positive opplevelser gjennom å bli “sett” og møtt med forståelse.

Viktigheten og funksjonen av formell støtte kan forstås i lys av teorien om sosial støtte. Gjennom nettverkets tiltro, kan den utsatte med Cobbs (1976) briller få bekreftelse på identitet, opplevelse av verdi, og få økt tro på seg selv. Det kan se ut som empirien fra informantenes opplevelse av formell støtte, i tråd med Thoits (2011), kan belyse mekanismer om hvordan sosial støtte virker. Gjennom at utsatte opplever sosial innflytelse, mening,

opplevelse av kontroll og opplevelse av tilgjengelig støtte, kan positive prosesser bli utløst. I likhet med det uformelle nettverket, fremstår støtten som en buffer mot eskalering av stress.

Fremstillingen viser at det var få av de utsatte som erfarte støtte fra sekundærgruppen av lærere eller profesjonelle samtalepartnere som helsesøstre og psykologer. Dette til tross for at flere av informantene gikk i faste samtaler hos dem. Andre undersøkelser har vist at unge opplevde at samtalehjelpen fra skolehelsetjenesten fungerte dårlig (Barneombudet, 2013). Rapporten *Helse på barns premisser* (ibid.) viste at helsesøstre i liten grad spør om vanskelige temaer og at de unge har ingen muligheter for å klage. Det fremgikk også av rapporten at det var mange ubesatte stillinger og lite informasjon om skolehelsetjenestens tilbud utover å tilby vaksinasjon. Ser vi dette i lys av Tardys (1985) aspekt, kan det belyse nettverkets *tilgjengelighet og hvem som inngår i nettverket*. Dette kan være relevant når det gjelder geografiske forskjeller i besatte og ubesatte stillinger. Med få helsesøstre tilgjengelig, vil det kunne påvirke hvem som inngår i individets nettverk.

Andre studier har funnet at de usatte ikke sa ifra til profesjonelle samtalepartnere fordi de ville skjule volden, og beskytte kjæresten og seg selv mot kritikk og innblanding utenfra (Schütt et al., 2008). Ingen av de utsatte i masterstudien oppga negative opplevelser etter å ha søkt støtte i det formelle nettverket. Med dette bakteppet, ble den positive opplevelsen av den formelle støtten kanskje forsterket ved at informantene ikke forventet støtten som hjelpsom.

4.1.3 Emosjonell og instrumentell støtte

Nå det gjelder hvilke typer støtte de utsatte opplevde, fremstår støtten fra venner delvis instrumentell, men gjennomgående av emosjonell støttende karakter. Gjennom at venner ga råd om hvor de utsatte kunne henvende seg, og praktisk hjelp ved å skrive henvendelse til politiet, kan dette i tråd med Tardy (1985) belyse instrumentell støtte. Ifølge Cobb (1976) kan derimot den emosjonelle støtten, vise til de utsattes beskrivelse av at venner *var der* og føre til at mottakere av støtte kjenner seg akttet og verdsatt.

Støtten fra politiet og lærer fremstår praktisk og instrumentell, men også emosjonelt støttende. I likhet med Cohen og Wills (1985), kan dette belyse oppfatningen av at ulike former for støtte ikke nødvendigvis vil være uavhengige av hverandre i det virkelige liv. Dersom det eksiterer tilgang på emosjonell støtte, øker sannsynligheten for tilgang på andre former for støtte, og omvendt.

Instrumentell støtte fra politiet kan utsatte erfare både som praktisk og emosjonell. Selve slettingen av materiale på internett, kan vise til den praktiske støtten. Ved at henvendelsen ikke ble avvist, kan opplevelsen være av mer emosjonell art. I lys av Cohen og Wills (ibid.) kan det være vanskelig å skille ulike typer støtte fra hverandre, da overgangene mellom ulike former for støtte er flytende.

Bekreftende støtte, i form av sosiale sammenligninger av evaluerende karakter, ble det ikke funnet eksempler på i dette materialet. Dette kan ses i sammenheng med at den sosiale støtten totalt sett fremstår begrenset og at empirien således ikke viser bredden av ulike typer støtte.

4.2 Alternativer til sosial støtte

Som resultatene så langt har påpekt, var opplevelsene av sosial støtte etter kjærestevold gode, men totalt sett få. Til forskningsspørsmålet om hvilke alternativer til sosial støtte de utsatte opplevde, ble det beskrevet flere. De utsatte beskrev alternativer til sosial støtte for sin egen del men også på vegne av nettverket.

4.2.1 Passivt nettverk

I løpet av intervjuet kom Tone inn på et tema som kan belyse et av nettverkets alternativer til sosial støtte. En lærer gjorde til kjenne at han visste om bilder av henne og om utroskapsrykter som var lagt ut på internett. Intervjuer spurte hvordan det var for henne at læreren visste. Hun svarte; *“Jeg ble veldig deprimert, jeg ble veldig sånn hvorfor sa du ingenting, du kunne hjulpet meg, du kunne gjort noen ting for meg”*. Informantens svar toneangir at det ble vanskelig og utfordrende at læreren hadde visst om volden uten å foreta seg noe. Det ble synlig at lærer ikke hadde støttet henne på noen måte i utgangspunktet. Bevisstheten om at andre var klar over situasjonen, men forble passiv, beskrev den utsatte som tungsinn. Reaksjonen og konfrontasjonen mot læreren bærer preg av skuffelse, og kan ha sammenheng med forventningen den utsatte hadde til læreren sin.

Dette kan vise til mekanismer i mellommenneskelig samspill, og møtet mellom potensiell støtte og mulige utfall. Assistanse fra lærer viste seg, ifølge Tardy (1985) ikke *tilgjengelig*, og som Dalgard et al. (1995) har pekt på, kan forventning om støtte ha avgjørende kraft og betydning for psykisk helse.

Ingen av informantene i denne studien fortalte om støtte via digitale medier, hverken i form av kommentarer eller eksempelvis gjennom kontakt på chat eller SMS. Som Sarah uttrykte da intervjuer ba henne fortelle om hvilke utfordringer hun opplevde ved det digitale aspektet, etter kjærestens distribuering av naken-bilder på nett; *“Hvordan skal jeg forholde meg til at jeg vet at mine nærmeste venner vet, men ikke støtter meg gjennom kommentarer, som støtte via nettet, SMS eller ved at de kommer direkte til meg?”* Sitatet kan antyde rådvillhet og frustrasjon. Når bilder, historier og trakasseringer blir publisert på nettet, bli mange fra publikasjonstidspunktet gjort kjent med innholdet. Budbringeren er ikke nødvendigvis den utsatte selv. I kontrast til effekt ved støtte som reduksjon av negativ fysiologisk og psykologisk respons, fremstår effekten ved fravær av støtte som aktiverende.

De to sistnevnte sitatene kan belyse utfordringene ved sosiale medier og informasjonsflyt. På den ene siden øker potensiale for støtte ved at andre blir informert via internett, og kan foreta en form for aktiv handling. Eksempelvis kan det dreie seg om støtteerklæringer på nett, SMS eller besøk. Samtidig kompliseres det hele når nettverket forblir passivt, eller på bakgrunn av det som skjer, vender seg mot den utsatte. For de utsatte kan dette oppleves støtende og fremstå som en synliggjøring av fraværet av støtte.

Informantene ga ikke uttrykk for at omgivelsene bekreftet kjærestenes påstander, eller at de ble aktivt avvist av nettverket. Det er kun Tone som eksemplifiserte negative sider ved støtten og det vil bli belyst i neste underkapittel. Noen av informantene ønsket imidlertid støtte fra flere. Disse hadde erfart at det oppsto et skille mellom de som støttet dem og de som valgte å la være. Sammen med eksemplene med fravær av støtte, kan disse funnene tydeliggjøre betydningen av nettverkets aktive eller passive holdning.

Forskning på digital mobbing har det siste tiåret i hovedsak dreid seg om den direkte trakasseringen mellom utøver og offer. Det har i liten grad blitt fokusert på effekten ved passivitet, motstand eller støtterklæringer i forbindelse med psykisk vold via internett. Utsatte for digital mobbing har imidlertid bekreftet belastningen ved ikke å ha kontroll over hvem som er vitner til volden som formidles via nett (Staksrud, 2013). Medieforsker Brandtzæg (2012) har funnet at “likes” i en vanskelig situasjon, kan oppfattes som et klapp på skulderen og trøst. Brandtzæg (ibid.) har sett at mange velger å vise sin støtte på medier fordi terskelen for å ta kontakt er lav. Med dette bakteppet, kan fraværet av støtte via internett, sette belastningene ved digital vold i perspektiv.

4.2.2 Velment korreksjon fra venner

Et annet alternativ til sosial støtte fra nettverket, kan belyses ved Tone. Hun opplevde støtte fra enkelte av sine venner og avvisning fra andre. Hun fortalte ved en anledning noen venner at kjæresten hadde lagt ut et bilde av henne sammen med en venninne. Kjæresten hadde satt som kommentar at Tone var utro med denne jenta. På spørsmål fra intervjuer om hvordan vennene reagerte, svarte hun;

De begynte å si at alt ikke var bra med meg, at det ikke var bra at jeg reagerte på den måten jeg gjorde, for de mente at det bare var tull, det var bare for moro skyld (...) de begynte å frastøte meg.

Sitatet kan belyse flere dimensjoner. Det kan være et forsøk på å hjelpe den utsatte til å tolke hendelsene annerledes. Støtten er kanskje velment, men kan forstås som en bagatellisering av selve hendelsen, og en korrigerende av informantens reaksjon. Nettverkets sosiale kontroll ved å misbillige uønsket, og oppmuntre til ønsket sosial atferd, fremstår uforenlig med den utsattes tolkning av volden. Nettverkets reaksjon, og kanskje forsøk på å støtte, ble oppfattet av den utsatte som en avvisning. I kontrast til effekten av gode støtteopplevelser, fremstår denne prosessen til gjengjeld umyndiggjørende, ved at den utsattes reaksjon ble bortforklart og forsøkt dysset ned.

Dette kan samsvare med Thoits (2011), som har pekt på at gode intensjoner med støtte ikke alltid blir sett på som hjelpsomt, og at velment støtte kan føre til krenkelser og belastninger hos mottakeren. På annen side har Martiere et al. (2002) funnet at mottakere av støtte kan misforstå. Nærbøe (2011) fant i sin studie at tekstbasert kommunikasjon og bruk av bilder ofte førte til misforståelser, noe som førte til eskalering av konflikter.

I tråd med teori om sosial støtte, vil utfall og opplevelse avhenge av mottaker og giver sin tolkning av hendelse og reaksjon. Grad av enighet om mål og strategi underveis, er også vist avgjørende. En samprosess som ikke alltid fører til en positiv opplevelse for utsatte (Bang Nes & Clench-Aas, 2011; Dahl, van der Wel & Harsløf, 2010; Dyregrov, 2008; Sørensen, 2011,).

4.2.3 Hemmeligholdelse

For noen av de utsatte fremstår hemmeligholdelse som et alternativ til sosial støtte. Begrepet “helsesøster” oppsto i samtlige av intervjuene og dreide seg om hvorvidt informantene hadde vurdert å snakke med helsesøster om sine voldserfaringer. Erika fortalte at hun hadde utlevert mye om seg selv via SMS-dialog med kjæresten. Kjærestens mobil var således full av intime detaljer om henne. Hun visste ikke hva hun skulle gjøre dersom detaljene kom ut. Erika hadde kontakt med helsesøster og snakket med henne om andre ting, men ikke om kjærestevolden. På spørsmål fra intervjuer om hvorfor ikke, svarte hun; *“Nei, jeg stoler ikke på henne, jeg tenker at dette skjønner hun ikke”*. Sitatet antyder mangel på tillit og manglende tro på at helsesøster vil kunne forstå situasjonen hun var i. Utsagnet kan også hensepeile til generasjonsskille mellom ungdom og voksne. Et skille som kan komme til uttrykk ved at voksne stiller seg kritiske til ungdommens holdninger og atferd. Et funn som kan støtte dette, er Thoresen og Hjemdals (2014b) studie. Enkelte av de voldtektsutsatte opplevde at deler av nettverket hadde kommet med kritikk mot de utsatte, for det som hadde skjedd.

Tone hadde også kontakt med helsesøster på skolen uten å innlemme henne i voldsopplevelsene. Intervjuer spurte om hvorfor hun ikke kunne fortelle historien til helsesøster;

For jeg føler at hun litt sånn, jeg stoler ikke helt på henne, jeg føler at hun kan gå videre med det. Hun kan det, men jeg føler innerst inne at hun ikke gjør det, men man vet jo aldri.

Som for Erika, fremstår mangel på tillit avgjørende for avveiningen om å inkludere formell støtte og heller holde voldserfaringene hemmelig. Sitatet antyder at den utsatte var usikker på hvordan helsesøster ville forvalte informasjonen. Å innlemme andre betoner tap av kontroll over hvem som kan bli involvert i hendelsene. Andre studier har vist lignende funn. Både Barter et al. (2009) og Schütt et al. (2008) fant at unge utsatt for kjærestevold ikke snakket med profesjonelle i frykt for tap av kontroll.

Helsesøster representerer formell støtte. Ut i fra denne empirien fremstår tiltroen til denne formen for støtte svak ved at voldserfaringene ble hemmeligholdt. Dette til tross for at formell støtte skal tilby taushetsbelagt hjelp, preget av respekt og forståelse. I tillegg kan det være nærliggende å tro at relasjonen i langt mindre grad enn ved venne-støtte, har slik Cobbs (1976) definisjon kan forstås, et gjensidighetskrav. Tillitsvanskene fremstår riktignok isolert

til tema *kjærestevold*, da informantene i stor utstrekning henvendte seg til helsesøster for andre temaer.

Et av Tardys (1985) aspekt er hvorvidt en benytter seg av tilgjengelig støtte. Empirien kan tyde på at helsesøster var en potensiell støtteperson for informantene, men som i liten grad ble benyttet. Ifølge Cohen og Wills (1985) er gjensidig tillit en betingelse for en støttende relasjon. Det kan også i tråd med Dahl et al. (2010) peke på de utsattes opplevelse av ulike normer og verdier ovenfor nettverket, knyttet til hva som er hensiktsmessige måter å håndtere og løse vansker på.

4.2.4 Selvhjelp

Som vist tidligere, hemmeligholdt Erika sine voldserfaringer ovenfor helsesøster. Hun kom i løpet av intervjuet inn på et tema som kan belyse et annet alternativ til sosial støtte. Intervjuer spurte om hun fortalte eller snakket med noen som helst om sine opplevelser. Erika svarte; “(...) jeg tenker at jeg må ordne opp i dette jeg (...) nei, jeg kan ikke snakke med vennene mine, de bare legger press på meg (...) at det er min feil”. Informanten fremstår rådvill, men rådfører seg ikke med andre. Forklaringen som gis, kan henseile på at informanten opplevde volden selvforskyldt, og ville dermed hjelpe seg selv. Å innlemme andre vil kunne medføre ytterligere belastninger. En tolkning er at den utsatte refererer til tidligere erfaring, hvor inkluderingen av venner har vært belastende og handlet om press og kontroll. For å unngå nye negative erfaringer, foretrekker hun heller å hjelpe seg selv. Å *ordne opp selv*, står imidlertid i kontrast til rådvillhet og resignasjon. Det kan sikte til optimisme eller et håp som finnes i henne selv.

Ses tolkningen i lys av Cobbs (1976) definisjon av sosial støtte, kan eksempelet berøre de *gjensidige forpliktelsene*. Gjensidigheten kan bli skjev ved at den ene part trenger mer støtte enn det som kan gis tilbake. Ved å sammenligne med grunnlagsforståelsen om stress-buffer, kan det se ut som at den utsatte forsvarte sitt valg om å avstå fra støtte, i et forsøk på å beskytte seg. Dette kan oppfattes som motsetningsfylt, men også som to sider av samme sak, gitt at det tas i betraktning at sosial støtte også kan ha negativt utfall.

Anna opplevde blant annet at kjæresten var sur, oppfarende og nedlatende mot henne. Hun skjønnte aldri grunnen til atferden hans. En av Annas uttalelser kan i likhet med Erika sitt sitat, belyse selvhjelp som alternativ. Intervjuer spurte også Anna om hun snakket med noen om

kjærestevolden. Hun svarte; “*Jeg tenker at de trenger ikke bry seg med mine problemer. (...) for jeg tenkte på en måte at det var mitt problem da, jeg trenger ikke fortelle det til noen andre*”. *Mitt problem*, kan vise til opplevelsen av at ingen andre kan være til hjelp, og det mest hensiktsmessige vil da være å hjelpe seg selv. *Ikke være til bry*, er en verdi som kan forstås som at nettverket ikke må belastes, men beskyttes. Problemene kan bli større ved at de deles med andre. Det kan henseile til motsatsen av kravet om oppmerksomhet og bruk av andres tid. Flannery (1990) har pekt på at verdikonflikter kan påvirke utfall av støtte negativt. Dette er i kontrast til hovedtyngden av teorien om sosial støtte og effekt, som hevder at vanskene kan avta og konsekvensene minske, ved at nettverket blir involvert.

På en annen side kan *mitt problem* forstås som noe forbeholdt en selv, også når det kommer til løsning. En er ikke nødvendigvis avhengig av andre. Dette synet kan støttes av utviklingspsykologien og det voksende behovet for selvstendighet og kontroll (Wrangsjö & Salomonsson, 2007).

Som Erika og Anna, inkluderte heller ikke Sofie andre i sine voldserfaringer. På spørsmål fra intervjuer om hvorfor hun ikke snakket med noen etter at kjæresten var svært sjalu og hadde trakassert henne via meldinger på Facebook og via SMS, svarte Sofie; “*Jeg er veldig vant til å gjøre alt selv egentlig. Ikke at jeg ikke har noen rundt meg, men jeg er vant til å være den ressurssterke, jeg er vant til å klare det selv.*” *Jeg er veldig vant til å gjøre alt selv*, kan henvise til informantens faste strategi om ikke å støtte seg til nettverket. Det kan bety at informanten mangler erfaring med potensialet som kan ligge i nettverkets støtte. Selvhjelp derimot, fremstår som et sikrere og tilfredsstillende alternativ, og er i kontrast til rådvillheten som preger andre informanter. Det kan også bety at nettverket faktisk har lite å tilby, eller at tidligere erfaring tilsier at omgivelsene støtter seg til henne. Som Tardys (1985) aspekt om *retning*, kan dette belyse forhold som rokker ved tidligere erfaringer og sosiale mønstre. Å endre vante mønstre, kan være vanskelig både for mottaker og giver.

Sofies utsagn skisserer positivt ladede egenskaper, som å være selvstendig og rik på ressurser. Sitatet antyder hvordan informanten ser på seg selv og sine egenskaper. Det kan virke som informanten forventer at dette synet vil kunne endres, ved at andre ble involvert. Det kan henseile til et ønske om å fremstå mestrende og vellykket, i motsetning til mislykket og ikke-mestrende. Samtidig kan det vitne om redsel for umyndiggjøring og er i kontrast til slik den utsatte fremstår og omtaler seg selv.

Å be om støtte ser ut til å angi overgang fra å være ressurssterk til å være ressurstrengende. Et rollebytte som kan redusere selvtilliten, og som kan unngås ved ikke å benevne volden og støttebehovet ovenfor nettverket. Fisher et al. (1982) har vist til at reduksjon av selvtillit kan oppstå fordi personen blir bevisst vanskelighetene ved å håndtere en utfordrende situasjon. Som Bolger et al. (2000) og Bolger og Amarel (2007) har pekt på, kan det å spørre om en tjeneste redusere selvtilliten ved at mangel på ressurser blir synliggjort ovenfor nettverket.

Sofies sitat kan også vitne om redsel for offerrollen. *Offerrolle* som begrep, har vist seg å påvirke synet utsatte har på seg selv, og synet andre retter mot utsatte, i negativ retning. Høigård (1993) har pekt på at begrepet ofte har assosiasjoner til personlighetskarakteristikk som passiv, ressursløs, handlingslammet, motløs og resignert. Som en konsekvens av dette er det ifølge Høigård (1993) mange voldsutsatte som unngår å definere seg selv som ofre.

Tone erfarte at enkelte av vennene hennes snudde ryggen til, og uttrykte i den anledning; “*Venner kommer og venner går, kommer og går*”. Ved å konstantere at venner kommer og går, kan det se ut som at informanten angir forståelsen av en allmengyldighet knyttet til dette fenomenet, og ikke til noe særegent ved situasjonen hun står i. Tones sitat kan betone beskyttende tankestrategier, og kan vise hensiktsmessige måter å forholde seg til manglende støtte på.

Flere av informantene mente de kunne hatt nytte av hjelp fra andre, men valgte likevel å avstå av ulike grunner. *Ressursene*, slik Cohen og Syme (1985) omtaler støtte, ble således ikke etterspurt. Prosessen etter voldsopplevelsene ser ut til å frembringe avveining og ambivalens knyttet til å motta støtte. Overveielsene handler tilsynelatende om hvorvidt egne strategier er tilstrekkelige, eller om det er hensiktsmessig å inkludere andre. Avveiningene ble knyttet opp mot mulige negative konsekvenser ved støtten, og kan vitne om mangel på tillit til nettverket. Informantenes refleksjon kan også henseile til at noe står på spill. Det kan være snakk om tap av posisjon og status, negative reaksjoner eller anklager. Funn i Thoresen og Hjemdals (2014b) studie tilsier at noen utsatte valgte å holde voldserfaringene hemmelig, i frykt for å miste anerkjennelse.

Samlet sett kan denne delen av datamaterialet belyse alternativer til sosial støtte som fravær av støtte på den ene siden, og vise til nettverkets passive holdning overfor utsatte.

Avkorting av støtte, peker på den annen side på den utsattes rolle ved å holde nettverket på avstand gjennom hemmeligholdelse og selvhjelp. Nettverkets fravær og de utsattes avkorting

av støtte, ser ut til å oppstå i en kombinasjon av nettverkets rådvillhet og passivitet, og de utsattes usikkerhet. I lys av annen empiri kan dette vise til faktorer som egenskaper ved nettverket og egenskaper ved utsatte, som på ulikt vis kan påvirke den sosial støtte (Bang Nes & Clench-Aas, 2011; Dahl, van der Wel & Harsløf, 2010, Dyregrov, 2008; Sørensen, 2011).

4.3 Kjærestevold og sosial støtte

Forskningsspørsmålet som dreier seg om hvordan de utsatte opplever at kjærestevold påvirker sosial støtte, vil bli belyst gjennom informantenes beskrivelser av avkortet støtte.

4.3.1 Bagatellisering av voldserfaringene og å miste tro på egne ferdigheter

Tiril fortalte at hun visste om en jente som ikke ville snakke om sine opplevelser med kjærestevold. Tiril ble spurt av intervjuer hva hun tenkte om at utsatte for kjærestevold ikke snakket med andre. Hun svarte; *“Jeg tror de tenker at det ikke er noe å snakke om, gjøre det store så lite som mulig”*. Å gjøre noe lite kan være et forsøk på å gjøre vesentlige ting uvesentlige. Det uvesentlige trenger ikke oppmerksomhet eller tillegges vekt. Det kan også forstås som at det ikke alltid er bra eller nyttig å snakke om “det”.

Flere av informantenes uttalelser som *det var ikke så ille og han mente det sikkert ikke sånn*, kan tolkes som bagatellisering av voldshendelsene, og kjærestenes uttalelser. Bagatellisering kan på ene siden fungere som en forsvarsmekanisme for å håndtere vonde erfaringer og følelser. På den annen side fremstår bagatelliseringen som hinder for å søke støtte i sitt nettverk. I kontrast til dette, er flere av informantene i denne studien tydelige på ulempene voldserfaringene har medført og som de ikke avfeier.

Barter et al. (2009) har funnet noe lignende. Kjærestevold var assosiert med familievold og jevnaldervold, og fant at de utsatte bagatelliserte volden med bakgrunn i sine tidligere erfaringer.

Sarah introduserte imidlertid selv forholdet mellom voldserfaringene og støtte fra venner. Intervjuer ba henne utdype. Hun svarte; *“Jeg har ikke tro på at jeg klarer å beskytte meg i fremtiden, og derfor er jeg engstelig. Jeg stoler ikke på mine egne vurderinger (...) hvem kan jeg stole på?”* Sitatet kan peke på at volden førte til redsel og usikkerhet knyttet til om hun

var i stand til å vurdere hvem hun kunne støtte seg til, og i neste omgang, om hun kunne ta vare på seg selv. Dette til tross for at informanten oppga støtte fra *mange* i sitt nettverk.

Den utsattes resonnement eskalerer tilsynelatende ved å sette spørsmålsteppene ved sin vurderingsevne totalt sett, og fremover i tid. Det kan peke på frykten for å ikke klare å beskytte seg selv mot ytterligere voldserfaringer. Men det kan også henseile til manglende tro på sine egne vurderingsferdigheter når det gjelder nye kjærester. *Hvem kan jeg stole på?* kan på ene siden peke på et ønske om støtte. På den annen side kan spørsmålet vise til utryggheten knyttet til hvorvidt støtten ifølge Tardy (1985), er disponibel og tilgjengelig.

4.3.2 Kjærestevold, tabu, skyld og skam

En annen side ved forholdet mellom vold og sosial støtte kan bli belyst ved en av Tirils uttalelser. Tiril fortalte at hun ikke hadde lyst til å snakke med noen voksne. Hun ble spurt om hun kunne utdype hvorfor hun ikke kontaktet voksne;

Jeg skammer meg veldig, og så vil jeg være normal. Jeg vurderte og tenkte rundt hva taper og hva vinner jeg ved å snakke med noen om dette. Jeg ble ikke enig med meg selv. Jeg fryktet de skulle si det var min skyld at han gjorde det (...) kaos og stress.

Sitatet antyder at informanten trekker en kobling mellom fenomenene vold, skyld og skam, og sosial støtte. Å tenke på hva andre mener, og frykte andres fordømmelse og et budskap om at du gjorde noe galt, fremstår uutholdelig. I neste omgang frembringer koblingen en utfordrende refleksjon knyttet til hensikten med støtte, og mulige negative konsekvenser. Det kan vitne om sviktende mot til å fortelle en voksen. Det fremsatte ønske om normalitet, kan bety at voldserfaringene trigger den utsattes opplevelse av å være annerledes. Samtidig kan det også peke på redsel for stigmatisering.

I lys av Wrangsjö og Winberg Salomonsson (2007) utviklingsforståelse, kan opplevelsen av annerledeshet forsterke skammen ved at det utfordrer behovet for normalitet. Med fare for at nettverket i tillegg kan bekrefte skyld ovenfor utsatte, kan hemmeligholdelse fremstå som et aktuelt alternativ.

Sofies følgende uttalelse kan peke på et annet aspekt ved forholdet vold, sosial støtte og skam. På spørsmål fra intervjuer om hvorfor Sofie ikke snakket med noen om kjærestens uttalelser, svarte hun;

Jeg tror jeg synes det var flaut, at han som egentlig skulle være forelsket i meg, kalte meg stygge ting. Jeg synes det var pinlig og så var jeg redd for hva andre skulle si, ja, men du er jo det, så det var nok derfor jeg ikke gjorde det.

Sitatet antyder utfordringen ved å avkrefte idealbildet av et kjæresteforhold. Opplevelsen av at noe er flaut og pinlig kan, som Tirils sitat, peke på følelse av skam og til noe utenfor det normale. Det kan se ut som at denne informanten fryktet ytterligere bekreftelse av de negative følelsene gjennom å støtte seg til andre.

Samtlige informanter bekreftet at de hadde en generell redsel for å snakke med andre fordi det var flaut, pinlig og var redde for at andre skulle bekrefte kjærestenes uttalelser om at de eksempelvis var *horer, feite* og *stygge*. Tillitsvanskene kan være en konsekvens av informantenes voldserfaringer, og kan fremkalle usikkerhet om egne ferdigheter, og tro på at andre vil støtte og forstå. Bagatellisering, skam og mistro til nettverket, kan således avgjøre hvorvidt utsatte forteller og gjør seg tilgjengelig for støtte. I motsetning til positive effekter av støtte som opplevelse av verdi og fellesskap, vist ved Cohen og Wills (1985), oppfattes skammen som et budskap om ikke-verdi. Ved at opplevelsene av skam ikke deles med nettverket, foregår prosessen tilsynelatende som en sterk usynlig og negativ kraft, som hindrer utsatte å fortelle om voldserfaringene. Dette kan sammenfalle med Thoresen og Hjemdal (2014b), som har vist at vold kan skape usikkerhet og minske sannsynligheten for sosial støtte.

Et par av informantene ga uttrykk for at kjærestevold blant unge var tabubelagt. På bakgrunn av egne, samt bekjente sine erfaringer, beskrev informantene at det var vanskelig å fortelle dersom deres kjærester var voldelige, eller på annen måte gjorde dem vondt. De mente det medførte underrapportering av fenomenet.

Tolkningen av voldshendelsene og vonde følelser fremstår til hinder for å fortelle, og dermed gjøre seg tilgjengelige for støtte. Andre studier har også funnet lignende. Den danske undersøkelsen om kjærestevold fant at voldsopplevelsene ble oppfattet som tabu, og hindret utsatte i å fortelle andre om sine erfaringer (Schütt et al., 2008). En forsterkning til informantens egne tolkninger kan være at andre, deriblant potensielle støttere, har tolket og formidlet hendelsene tabu- og skambelagte.

Informantene formidler et spenningsfelt mellom egen usikkerhet, behov for autonomi, opplevelse av tabu, skyld og skam, og den potensielle bekreftelsen av kjærestens negative

holdninger, dersom erfaringene ble delt med andre. I tillegg kan det se ut som at holdningen til egne voldserfaringer, ved å bagatellisere volden, er til hinder for å søke støtte.

4.3.3 Uverdige trengende og sårbar i mellommenneskelig relasjon

I likhet med de foregående uttalelsene fra Tiril og Sofie, kan følgende sitat fra Sarah også peke på forholdet mellom vold og sosial støtte. Sarah mottok noe støtte, men uttrykte at hun skulle ønsket seg ytterligere hjelp. Hun beskrev støtten som *begrenset*, og intervjuer ba henne utdype uttalelsen om *begrenset støtte*;

Å motta støtte er noe verdig som man gjør seg fortjent til. Det er mer verdig å støtte venninnen min som har mistet moren sin i brystkreft enn meg som har latt meg undertrykke av min kjæreste. Jeg hadde tross alt et valg om å bli.

Sitatet antyder at kjærestevold ikke gjør informantene fortjent å motta støtte. *Latt seg* kan henvise til hennes forståelse av valgmuligheten til å avslutte kjæresteforholdet, og gjør henne mindre verdig å motta støtte enn belastningen som er knyttet til sykdom. Informanten så ut til å lage et skille mellom et verdig og et uverdige offer. Dette kan ses i sammenheng med informantenes uttalelser om skyld. Flere av dem klandret seg selv, og tok ansvaret for det som skjedde. Brystkreft vil til motsetning i de fleste tilfeller oppfattes som uforskyldt.

Andre studier har funnet lignende resultat. Både Olweus (2012) og Patchin (2012) har påpekt at utsatte for mobbing offline og online, ikke ville fortelle om det til andre fordi de var flau over å bli plaget.

“*Han vet jo alt om meg*”, uttalte Erika om kjæresten sin. Sarah beskrev endringen i forholdet til sin kjæreste. Hun fortalte at han gikk fra å være en god venn og “*lover*”, til å bli en voldsutøver. Andre informanter beskrev at hendelsene satte venneforholdet på prøve. Dette kan belyse at informantene opplevde det utfordrende at kjæresten hadde informasjon, bilder og historier som potensielt kunne misbrukes ved videre distribusjon. Alle beskrev utfordringer ved å kjenne seg sårbare og utsatte på bakgrunn av å ha delt noe om seg selv med sin kjæreste. De fikk erfare at intimiteten ble misbrukt. For informantene som i tillegg til vold ansikt-til-ansikt, opplevde at volden foregikk via digitale verktøy, var trusselen vedvarende. Dette kan betone voldstrusselen på den ene siden, og konsekvensene for øvrige relasjonelle forhold på den andre. Risiko for krenkelser gjelder alle mellommenneskelige forhold, men

disse funnene kan tydeliggjøre kompleksiteten i møte mellom fenomenene vold og sosial støtte.

At utsatte forteller om sine voldserfaringer, genererer nødvendigvis ikke støtte. Det er i mange tilfeller bare et signal om at hjelp er ønskelig. Å forutse støtte vil være vanskelig. Knivseggen ser ut til å omhandle hvorvidt utsatte skal signalisere støttebehovet eller ei, for deretter å avvente positiv eller negativ respons. Resultatet kan være avgjørende støtte, grader av støtende krenkelser gjennom passivt nettverk, eller hemmeligholdelse.

Felles for informantenes beskrivelser er opplevelser av forviklinger, tolkningsvansker, press og stress. Den basale troen på at livet er godt, at verden er trygg og kontrollerbar, og at mennesker vil dem vel, kan se ut til å ha rystet disse informantene. Avkortingen av støtte fremstår i all hovedsak som selvvalgt, og kan henvise til mangel på forventning om støtte, tillitsvansker, og kan peke tilbake på forholdet mellom fenomenene vold og skam.

Empirien kan tyde på at ønske om støtte, som fremsettes eksplisitt av den utsatte, ble gjengjeldt av nettverket. Det kan bety at kjærestevold i seg selv ikke er til hinder for at andre tilbyr støtte, men heller for sårbart og belastende for mottaker. Det er mulig de utsatte, i redsel for konsekvensene, satte seg i en posisjon som hindret tilgang på sosial støtte. Risikoen ved å involvere andre fremstår for enkelte større enn en eventuell gevinst.

Dette er i kontrast til de positive opplevelsene ved støtte som fremkommer i dataene og som er velkjent fra annen empiri og teori om sosial støtte. Sterns (2003) forståelse av utviklingspsykologien fremholder nettopp nettverkets avgjørende rolle overfor individet til å tolke situasjon og regulere individets følelser. Å avkorte støtte står i motsetning til Sterns (ibid.) tilknytningsforståelse, og menneskets livslange behov for bekreftelse gjennom relasjon til nettverket. På annen side, potensiell støtte er mennesker. Muligheten for mistro og avvisning er tilstede.

Det kompliserte ved fenomenet sosial støtte fremstår i denne sammenheng ved overveielser før støttebehovet er formidlet. Etter at støttebehovet er formidlet antyder denne empirien prosessen mindre problematisk.

5 Diskusjon

5.1 Oppsummering

Tittelen på masteroppgaven *Støte eller støtte?* antyder svaret på noen av funnene i denne studien. Tittelen viser på den ene siden til informantenes usikkerhet om hvorvidt omgivelsene vil avvise eller komme dem imøte. På den annen side viser det til forespørselen og ønske om støtte fra nettverket.

Empirien fra studien for øvrig viser at sosial støtte etter kjærestevold, ble opplevd som positiv og viktig. Resultatene kan imidlertid ikke si noe om helseeffekter utover at utsatte beskrev opplevelser i overensstemmelse med stress-buffereffekt. Støtten fremstår begrenset ved at få innlemmer nettverket i sine erfaringer. De utsattes tillit til venne-støtte står i kontrast til mistilliten overfor formelle instanser. Resultatene antyder at hendelsens karakter har betydning for graden av støtte. I et videre perspektiv kan dette berøre den gjensidige interaksjonen mellom individets selvforståelse og nettverkets holdninger, og ikke minst hvordan vi som samfunn forholder oss til tema vold og støtte, og til støtten som uteblir.

5.2 Å støtte seg til venner eller ingen

Studiens resultater viser flere interessante funn. Funnene, som vil bli behandlet i diskusjonsdelen, er hvordan vi kan forstå at de utsatte ikke forteller om kjærestevold, samt anvendelsen av venne-støtte til fordel for foreldre, andre voksne og profesjonelle samtalepartnere. Selv om andre studier har bekreftet at sosial støtte ikke alltid er virksomt, representerer hemmeligholdelsen og avkorting av støtte noe motsetningsfullt til grunnlagsforståelsen av sosial støtte. Det er vist helsebringende å dele vanskelige erfaringer med andre (Bang Nes & Clench-Aas, 2011). Med dette som bakteppe er det kanskje påfallende at de ikke oppsøker støtte og at voksne i stor grad utelates.

Hemmeligholdelsen kan man også finne interessant i lys av Cohen og Wills (1985) glidende overganger mellom ulike typer av støtte på den ene siden, og støtten som utvides på den andre. Vil konsekvensene av avkortet støtte utvides på samme måte, som en tilsvarende negativ eskalering? I såfall vil hemmeligholdelse ikke bare hindre umiddelbar støtte. Det kan motvirke langsiktig støtte, samt være til hinder for at utsatte gjør seg positive erfaringer med

fenomenet sosial støtte. Således vil manglende støtte ikke bare gjelde for den akutte fasen, men også for den langsgående belastningen som spesielt gjelder vold via internett.

Sammenholdes utviklings- og tilknytningspsykologien med støttens antatte positive effekt, er funnet relevant i forhold til at hemmeligholdelse kan opprettholde negative emosjoner ved at nettverket hindres i å regulere følelser og bekrefte verdi.

Selv om informantene i denne studien evaluerer venne-støtte positivt, har andre studier funnet at jevnalder-støtte ikke alltid var nyttig eller hensiktsmessig (Barter et al., 2009). Med denne innsikten fremstår venne-støtten som avgjørende og viktig, men også skjør og utilstrekkelig. Er det likevel forbundet med større risiko å involvere voksne enn jevnaldrende venner? Videre diskusjon vil peke på elementer ved konteksten som kan kaste lys over resultatene, begrenset mot det teoretiske grunnlaget studien hviler på.

5.3 Sosial støtte som sosial risiko

Det teoretiske grunnlaget dreier seg om strukturelle mål og støttens funksjon, og i liten grad om fravær av støtte. Sosial støtte fremholdes i all hovedsak som et positivt ladet fenomen og en teoretiker som Flannery (1990) legger i sin grunnlagsforståelse, at sosial støtte *er* hjelpsomt. Når det gjelder andre sider ved sosial støtte som teorien ikke belyser, kan det se ut til at teoretikerne i liten grad tar høyde for mulige maktmekanismer. Makt kan gjøre seg gjeldene mellom mottakere av støtte ovenfor formelle instanser, men kan også utspille seg i møtet med det uformelle nettverket. Sosial støtte handler til en viss grad om fordeling av ressurser, posisjoner og tilbakeholdelse av disse godene. I lys av dette kan involvering i voldserfaringen innebære risiko for tap av makt og anseelse, dersom støtten ikke blir gjengjeldt. Satt opp mot hvem i nettverket utsatte velger å henvende seg til, kan funnet om hemmeligholdelse bety at opplevelse av risiko er mindre gjeldende ovenfor jevnaldrende enn ovenfor voksne.

Studier som knyttes opp mot teoriene om sosial støtte viser imidlertid til kontekstuelle og demografiske forhold, egenskaper ved utsatte, egenskaper ved nettverket og karakteristika ved hendelse, som kan påvirke graden av støtte (Bang Nes & Clench-Aas, 2011; Dahl, van der Wel & Harsløf, 2010, Dyregrov, 2008; Sørensen, 2011). Voldsforskere har i nyrere tid pekt på at individets valg om hemmeligholdelse skjer innenfor rammen av de sosiale realiteter vi lever i, og påvirkes av hvilke reaksjoner en kan forvente fra andre.

Hemmeligholdelse kan således være en velbegrunnet strategi i samfunnet. Det kan være forbundet med sosial risiko at andre vet om det som har skjedd. Forskerne har videre stilt spørsmål om kanskje den sosiale risikoen ved åpenhet kan oppfattes som en så stor ulempe at mange velger ikke å dele det som har hendt, på bekostning av muligheter til å kunne snakke med noen om det (Thoresen & Hjemdal, 2014a).

5.4 Et komplisert støtte-prosjekt

Tidligere livserfaringer, personlighetsfaktorer og utviklingspsykologi, kan være nyttige bidrag til forståelsen av hvordan sosial støtte utspiller seg (Dalgard et al., 1995). Dette viser til komplekse sammenhenger med mange mulige variabler. Bildet blir ytterligere komplekst innenfor rammen av mellommenneskelig relasjonsforståelse. Likhetstrekkene mellom tilknytning og mekanismene i sosial støtte, er at partene står i en gjensidig påvirkningsprosess. Det vil være vanskelig å skille elementene fra hverandre. Faktorer ved mottaker og giver vil i tillegg til den transaksjonelle påvirkningen dem imellom kunne påvirke støtten.

Som fremstillingen antyder, vil sosial støtte ikke oppstå i et vakuum. Men derimot i et møte mellom mottaker og giver, ulike forventninger og premisser. Målene kan være uklare, kanskje uforenlige, og egenskaper ved aktuell hendelse kan spille inn på prosessen. Hvilke ressurser som befinner seg i omgivelsene og hos den enkelte giver, vil i tråd med Cohen og Syme (1985) være avgjørende. Den gjensidige tilliten mellom partene vil ifølge Cohen og Wills (1985) kunne påvirke støtten.

I denne studien må det tas forbehold om de ulike faktorene som kan påvirke støtten. Vi vet lite om erfaringene informantene hadde fra andre områder i livet. Vi kjenner ikke til deres tilknytningsmønster, sosiale kvaliteter, robusthet, sosialøkonomiske status, eller om de hadde annen voldserfaring i tillegg.

Ser vi til teorien kan hemmeligholdelse slik man kan forstå Cobb (1976), kunne begrunnes i at gjensidighetsaspektet har blitt skjevt eller overbelastet. De unge har tidligere i sin utvikling vært avhengige av sine foreldre. Løsrivelsen vil kunne komme i klem ved at utsatte ber om hjelp. Som Gleason et al. (2003) har påpekt, kan tjenester som ikke kan gjengjeldes, skape ubalanse og skyldfølelse i relasjonen. Selv om overbelastning kan tenkes også å kunne gjelde i vennerelasjoner, kan gjensidigheten ovenfor jevnaldrende lettere holdes i balanse, da relasjonen

framstår mer symmetrisk og uten samme historiske bakteppe som relasjonen til foreldre. Støtten fra venner kan således være enklere å gjengjelde.

Selv om venne-støtte er naturlig ifølge utviklingspsykologisk teori, sier det imidlertid ikke noe om kvaliteten på støtten. Kvalitet som en dimensjon ved sosial støtte, blir ikke omtalt i Tardys (1985) konseptualisering av fenomenet. Tardy (ibid.) anvender *evaluering* av støtten. Her vil det være grunnlag for motstridende opplevelser, avhengig av retningen på støtten.

Kvalitet versus hvem som støtter, kan sammenholdes med Cauce og Srebnik (1990), som har vist at den viktige distinksjonen er mellom hvem unge får støtte fra og ikke nødvendigvis hva slags type støtte de får. Dette kan man tolke som at støtte fra venner betyr mer enn selve kvaliteten på støtten, og kan parallelt kaste lys over hvorfor støtte fra voksne utelates.

5.4.1 Nettverkets perspektiv og de utsattes forventning

Ifølge Tardys (1985) konseptualisering av sosial støtte er disposisjon sentralt. Hvorvidt fravær av støtte skyldes manglende nettverk, eller hvorvidt støtten var disponibel, gir denne studien ikke svar på. Det kan se ut som de utsatte i liten grad valgte å teste ut om støtte var tilgjengelig.

Når det gjelder Tardys (1985) aspekt om støttens retning og givers perspektiv, kan vi se til Dyregrovs (2008) studier av kriserammede og deres nettverk. Selv om masterstudien studerer mottaker, er ikke givers perspektiv uvesentlig for utfall av støtten. Dyregrov (ibid.) har funnet at på tross av at venner og familie ønsket å støtte, fant de det vanskelig og krevende. Givere var redde for å være påtrengende og strevde med å finne et passende nivå for initiativ og passende uttrykksformer for støtten. De var usikre på om de sa eller gjorde noe upassende. I tillegg opplevde de som støttet over tid at det var slitsomt, og de var redde for at de hadde vært for passive.

Det som også kan kaste lys over hemmeligholdelsen, er de utsattes forventning til omgivelsenes reaksjon. Olweus (2012) og Patchin (2012) fant til dette sammenfallende funn. De utsatte oppga redsel for ikke å bli trodd eller forstått. Mange var redde for at det kunne bli verre dersom de fortalte andre om hendelsene og fryktet at foreldre eller lærere kunne gjøre noe som ble hevnet av utøverne. Andre tiet stille fordi de ville beskytte foreldre eller andre mot sorgen.

Utover disse resultatene har Schütt et al. (2008) funnet at unge viste stor motstand mot å snakke med voksne på grunn av frykt for foreldrenes reaksjoner, og for å miste kontroll ved at avgjørelser ble tatt fra dem. Som påpekt hos Patchin (2012), fant også Schütt et al. (2008) at de utsatte var bekymret for hva foreldrene kunne foreta seg ovenfor kjærestene sine.

I lys av disse samlede funnene, fremstår givers perspektiv preget av rådvillhet mer enn av uvilje. For mottaker kan det se ut som at hemmeligholdelsen er et resultat av redsel for tap av autonomi, og frykt for “dobbel” skam. Dersom volden blir tilkjennegjort og siden tatt hånd om av andre, kan opplevelsen av skam forsterkes ved at en større del av nettverket blir involvert. Venner rår ikke over samme maktmidlene som voksne, og med et lavere trusselbilde kan relasjonen til jevnaldrende fremstå mer jevnbyrdig.

En alternativ forståelse til at informantene ikke snakket med voksne, kan være at de “overførte” tidligere opplevd støtte, eller relaterte avkortingene til forventet støtte. Det er ikke kjent hvilke støttepreferanser de utsatte hadde i livet forøvrig. Men flere av informantene i studien oppga at de hadde kontakt med helsesøster om andre temaer enn kjærestevolden, og beskrev et godt forhold til psykolog og foreldre. De utsatte kan ha forholdt seg til støtten som sannsynlig, dersom de valgte å utløse den. Det kan henseile til Cohen og Wills (1985) nonverbale støtte, gitt at de utsatte med *godt forhold* viste til opplevelse av å være verdsatt og respektert. Dette synet kan begrunnes i lys av den komplementære forståelsen om hoved- og buffereffekt. Dersom utsatte har erfart sosial støtte uavhengig av grad av stress, kan støtten oppleves som viktig under stress, selv om det som stresser ikke blir delt (Dalgard et al., 1995).

5.5 Vold i nær relasjon

Vi vet ikke hvordan informantene vil definere sine erfaringer. Hvorvidt de på den ene siden vil omtale hendelsene som mobbing, trakassering eller vold, eller på den annen side vil definere konsekvensene som stress eller traumer, er altså ikke kjent. Ifølge Larsen og Buss (2005), bør den sosiale støtten ta høyde for at det ikke er situasjonen som er stressende, men personens tolkning. Dette kan ha betydning for hvordan de utsatte tolker og forstår hendelsene, og vil kunne påvirke hva de mener å trenge fra sine omgivelser.

Funn fra studien kan tyde på at skam var til hinder for sosial støtte. Thoresen og Hjemdal (2014b) viser med bakgrunn i sine funn at vold fremdeles er skjult og forbundet med skam og skyldfølelse. De fant at flere utsatte var bekymret for hva andre mennesker ville tenke om

dem etter det som hadde skjedd, og dermed hadde forsøkt å skjule volden for andre. Thoresen og Hjemdals (ibid.) funn er knyttet til voksne, og kan bety at avkorting av støtte handler om egenskaper ved hendelse, mer enn noe særegent for ungdomsalder. Ser vi dette opp mot Dyregrov (2008) sin forskning som retter seg mot alvorlig sykdom og brå død etter ulykker, tyder det på at sosial støtte kan være vanskelig selv når hendelsene oppstår i en kontekst uten nødvendigvis tilsnitt av tabu og skam.

Vil dette i neste omgang bety at det er lettere å vise skammen ovenfor venner, enn ovenfor voksne? Eller er kjærestevold mindre skamfullt i møte med jevnaldrende? Venne-støtte kan på den ene siden gis mening utifra unges søken til felleskap hvor norm- og verdigrunnlaget oppleves mer i overensstemmelse. På den annen side kan det bety at unge i større grad ovenfor jevnaldrende søker bekreftelse og næring til selvfølelsen, mens de ovenfor voksne er opptatt av å bevare en følelse av autonomi.

Sett i lys av disse funnene, kan man spørre seg om det alltid er lurt å snakke om *det*? Kan egne ressurser og mestringsstrategier i noen tilfeller være tilstrekkelig? Hemmeligholdelse vil kunne minske risiko for avvisning og ytterligere skyldbelastning. Dessuten er samtlige støttet av et lovverk, som er ment til å forebygge og beskytte alle mennesker. Rettsvernets funksjon derimot, kommer i mange tilfeller til anvendelse i etterkant av en hendelse. Skaden er ofte skjedd og det forutsetter at den utsatte velger å anmelde.

5.5.1 Sosial støtte og det digitale særpreg

Sammenhengen mellom digital voldsutøvelse og sosial støtte er lite belyst. Ifølge Slonje og Smiths (2008) studie, oppga de unge forskjellige forklaringer på hvorfor de ikke støtter seg til voksne. Først og fremst fryktet de utsatte for å miste tilgang til digitale medier. Dernest ville de ikke at foreldrene skulle bekymre seg eller bli sinte. De ønsket heller ikke at foreldrene skulle få innblikk i deres private liv og seksuelle relasjoner. De unge fortalte ikke om hendelsene til lærerne fordi de ikke trodde at skolepersonell ville ta det seriøst. De var redd for at saken ikke ville bli behandlet konfidensielt, og tvilte på at skolen ville gjøre noe med det. Utover dette har Perren et al., (2012) funnet at de unge ikke syntes det var riktig å straffe utøver, og unnlot derfor å kontakte andre.

Digitale medier kan være en arena som er vanskelig for voksne å kontrollere. Dette kan medføre at voksne har liten innsikt i de unges bruk (Barn og digitale medier 2010; Ybarra,

2004). Ser vi til funn om digital mobbing og givers perspektiv, er det et fellestrekk for resultatene til Olweus (2012) og Patchin (2012) at foreldrene ga uttrykk for hjelpeløshet og usikkerhet knyttet til hva saken egentlig handlet om.

Selv om den digitale arenaen er velkjent for unge i dag, er den som ny å regne for dagens foreldregenerasjon. De utsattes vurdering kan forstås dithen at voksne, i motsetning til jevnaldrende venner, ikke har forståelse og kunnskap om det som foregår på internett. I tråd med Olweus (2012) og Patchin (2012) sine funn om foreldres rådvillhet, ser eller forstår nødvendigvis ikke voksengenerasjonen denne aktiviteten, og farene som følger med. Tar man i betraktning Tardys (1985) aspekt om tilgjengelighet, kan foreldrenes mangel på kunnskap og interesse, hindre at voksne er i støtte-posisjon. På den annen side, kan de unge hindre støtten ved å ikke involvere dem.

Til gjengjeld synes det å være internett og SMS som er “limet”, og som holder de unges nettverk sammen. Det er her unge erfarer de positive sidene ved digitale verktøy og samtidig blir kjent med negative sider, og mulige farer. Tatt i betraktning omfanget av internett-bruk blant unge, kan dette bety at jevnaldrende er mer tilgjengelige og får et fortinn som støttere.

5.6 Avsluttende kommentarer

Funnene er viktige fordi de kaster lys over et ubrukt potensiale i møte mellom unge utsatte og nettverket. På den ene siden kan et møte i det potensielle rom medvirke til positiv eskallering av støtte, og på den annen side, hindre en negativ spiral.

Med bakgrunn i det vi vet, bør venne-støtte være et tema i ungdoms- og videregående skole og innlemmes i skolebaserte intervensjonsprogrammer mot vold. Det kan være hensiktsmessig å drøfte problemstillinger om hvordan være en god venne-støtte, ikke bare for lettere livsbelastninger, men også for tabu og skambelagte temaer. Samtidig bør diskusjonen innbefatte terskelen for når unge givere skal insistere på voksen-støtte og profesjonell hjelp.

Som Bjørkvik og Høstmark Nielsen (2006) har påpekt, krever søken etter intimitet og fellesskap at utsatte *våger* å stå frem med sine behov. Dersom en krever at giver også skal våge noe i det sosiale samspillet, kan dette oppsummere veien videre. Det handler om å våge. De utsatte må våge å heve seg over risikoen, og tørre å innlemme nettverket i sine erfaringer. Voksne på sin side, må være delaktige og vise interesse for de unges aktiviteter.

Sammenholdes funnene om de unges redsel for tap av kontroll med sætrekk fra ungdomsfasen, kan voksne ved å ikke *ta over*, bekrefte de unges identitet og selvstendighet. For å åpne opp det potensielle rom, må profesjonelle samtalepartnere isteden for våge å invitere de unge inn i samtale om vanskelige temaer. Det være seg vold via internett og vold fra kjæreste.

Vold som utspiller seg i nær relasjon har fått økt oppmersomhet de siste årene. Til tross for at unge jenter utsettes for kjærestevold i større grad enn voksne kvinner, er ung kjærestevold offline og online lite utforsket. Det er forsket mye på betydningen av sosial støtte i etterkant av livsbelastninger. Vi vet likevel lite om hvilke overveielser unge voldsutsatte gjør om åpenhet, og hvilke tilbakemelding utsatte får fra sine omgivelser. Dette er et område som trenger å utforskes ytterligere.

Litteraturliste

- Anstorp, T., Benum, K., & Jakobsen, M. (red.) 2006. *Dissosiasjon og relasjonstraumer. Integrering av det splittede jeg*. Universitetsforlaget.
- Backe-Hansen, E. (2002). Fagetikk og forskning. I H. Øvreeide (red.), *Fagetikk i psykologisk arbeid*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Backe-Hansen, E., & Frønes, I. (2012). *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning*. Gyldendal akademisk.
- Bang Nes, R., & Clench-Aas, J. (2011). Psykisk helse i Norge. Tilstandsrapport med internasjonale sammenligninger. Rapport 2011:2 fra Nasjonalt Folkehelseinstitutt.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013). Barndommen kommer ikke i reprise. Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge 2014–2017. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Barneombudets fagrapport (2013). Helse på barns premisser.
- Barn og digitale medier 2010. Rapport fra Medietilsynet og Trygg bruk.
- Barn og medier 2012 – Fakta om barn og unges (9–16 år) bruk og opplevelser av medier. Rapport fra Medietilsynet og Trygg bruk.
- Barter, C., McCarry, M., Berridge, D., & Evans, K. (2009). Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships. Executive summary. Hentet fra https://www.nspcc.org.uk/Inform/research/findings/partner_exploitation_and_violence/wda68092.html
- Bjørkvik, J., & Høstmark Nielsen, G. (2006). Psykologisk arbeid med selvaktelse i lys av interpersonlig teori. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. Vol. 43, Nr. 9. s 932–939.

- Black, M. C., Basile, K. C., Breiding, S. G., Smith, M. L., Walters, M. T., Merrick, J. C., Chen, J., & Stevens, M. R. (2010). The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey. 2010. Summary Report. Hentet fra http://www.cdc.gov/.../nisvs_executive_summary-a.pdf
- Bolger, N., & Amarel, D. (2007). Effects of social support visibility on adjustment to stress: Experimental Evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(3), s 458–475.
- Bolger, N., Zuckerman, A., & Kessler, R. C. (2000). Invisible Support and Adjustment to Stress. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 79, Nr. 6, s 953–961.
- Bonanno, G. A., Rennie, C., & Dekel, S. (2005). Self-Enhancement Among High-Exposure Survivors of the September 11th Terrorist Attack: Resilience or Social Maladjustment? *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 88(6), s 984-998.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books.
- Brandtzæg, P. B. (2012). Social Networking Sites: Their Users and Social Implications - A Longitudinal Study. *Journal of Computers-Mediated Communication*. Vol. 17 (4), s 467–488.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), s 77–101.
- Braaten, S. (2004). *Er det normalt?* Masteroppgave i sosiologi. Universitetet i Oslo.
- Cauce, A. M., & Srebnik, D. S. (1990). Returning to social support systems: morphological analysis of social networks. *American Journal of Community Psychology*, 18, s 609–616.
- Cleveland, H., Herrera, V., & Stuewig, J. (2003). Abusive males and abused females in adolescent relationships: Risk factor similarity and dissimilarity and the role of relationship seriousness. *Journal of Family Violence*, 18(6), s 325–339.

- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosom. Med.* 38 (5), s 300–314.
- Cohen, S., & Syme, S. L. (1985). Issues in the application and study of social support. I S. Cohen, & S. L. Syme (red.), *Social Support and Health*. Orlando, FL: Academic Press, s 3–22.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social rapport, and the buffering hypothesis. *Psychol. Bull.* 98 (2), s 310–57.
- Dahl, E., van der Wel, K. A., & Harsløf, I. (2010). Arbeid, helse og sosial ulikhet. Høgskolen i Oslo: Rapport Helsedirektoratet: 1/2010.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalgard, O. S., Ystgaard, M., & Brevik, J. I. (1995). Sosiale miljøfaktorer og psykisk helse. I O. S. Dalgard, E. Døhlie, & M. Ystgaard, (red.), *Sosialt nettverk, helse og samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Demaray, M. K., & Malecki, C. K. (2002). The relationship between perceived social support and maladjustment for students at risk. *Psychology in the Schools*, 39, s 305–316.
- Demaray, M. K., & Malecki, C. K. (2003). Critical levels of perceived support associated with student adjustment. *School Psychology Quarterly*, 17, s 213–241.
- Demaray, M. K., Malecki, C. K., Davidson, L. M., Hogdson, K. K., & Rebus. P. J. (2005). The relationship between social support and student adjustment: a longitudinal analysis. *Psychology in the schools*, 42, s 691–706.

- De Nasjonale forskningsetiske komiteer (2006). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet 01.12.13 fra <http://www.etikkom.no/no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- Dyb, G., Jensen, T. K., Nygaard, E., Ekeberg, Ø., Diseth, T. H., Wentzel-Larsen, T., & Thoresen, S. (2012). Post-traumatic stress reactions in survivors of the 2011 massacre on Utøya Island, Norway. Hentet fra <http://bjp.rcpsych.org/>
- Dyregrov, K. (2008). utfordringer ved sosial nettverksstøtte etter brå død. Hvordan kan fagfolk bidra? I K. Dyregrov, & A. Dyregrov, (red.), *Krisepsykologi i praksis*. Fagbokforlaget. Bergen.
- Faktaark (2012) fra CDC Understanding Teen Dating Violence. Hentet 01.12.13 fra <https://www.dibbleinstitute.org/.../TeenDatingViolence>
- Fisher, J. D., Nadler, A., & Witcher-Alagna, S. (1982). Recipient Reactions to Aid. *Psychological Bulletin*, *91*(1), s 27–54.
- Flannery, R. B. (1990). Social support and psychological trauma: A methodological review. *Journal of Traumatic Stress*, *Vol. 3, Nr. 4*.
- Frønes, I., & Futsæter, K. A. (2013). Diffusjon og bruk av Facebook i Norge. *Sosiologisk tidsskrift*, *Nr. 4*. Universitetsforlaget.
- Gleason, M. E. J., Iida, M., Bolger, N., & Shrout, P. E. (2003). Daily supportive equity in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *29*, s 1036–1045.
- Goldsmith, H. H., & Alansky, J. (1987). Maternal and infant temperamental predictors of attachment: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *55*, s 805–816.
- Guest, K. C., & Biasini, F. J. (2001). Middle Childhood, poverty, and adjustment: Does social support have an impact? *Psychology in the Schools*. *Vol. 38, 6*, s 549–560

- Görzig, A. (2011). Who bullies and who is bullied online? EU Kids Online - Short Report. LSE, London: EU Kids Online. Hentet 01.12.13 fra <http://eprints.lse.ac.uk/39601/>
- Hansen, B. R. (2000). Psykoterapi som utviklingsprosess: Sentrale bidrag fra to ulike utviklingspsykologiske kunnskapsfelt. I A. Holte, G. H. Nielsen, & M. H. Rønnestad (red.), *Psykoterapi og psykoterapiveiledning. Teori, empiri og praksis*. Adnotam. Oslo.
- Heggen, K., & Øia, T. (2005). *Ungdom i endring. Mestring og marginalisering*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Hellevik, P., & Øverlien, C. (2013). Digital mobbing blant barn og unge i Norge. En kunnskapsoversikt fra NKVTS.
- Helse- og omsorgsdepartementet (2012). Folkehelsemeldingen 2012–2013. God helse - felles ansvar. St. meld. 34.
- Hernes, T. (1988). Sosialt nettverk, sosial støtte og psykisk helse. I O. D. Dalgard, & T. Sørensen (red.), *Sosialt nettverk og psykisk helse*. Oslo: Tano.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2013). Social Influences on Cyberbullying Behaviors Among Middle and High School Students. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 42, s 711–722.
- Holter, H. (1996). Fra kvalitative metoder til kvalitativ samfunnsforskning. I H. Holter, & R. Kalleberg (red.), *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hydén, M. (2000). Den berättarfokuserade intervjun. Att lyssna til en kör av röster. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2000 (1-2), s 137–158.
- Høigård, C. (1993). The victim as expert: active and captive. *NORA*, 1, s 51–64.
- Haaland, T., Clausen, S.-T., & Schei, B. (2005). Vold i parforhold – ulike perspektiv. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge. NIBR rapport.

- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2. Utgave. Oslo: Høyskoleforlaget.
- James, A., Jenks, C., & Prout, A. (1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.
- Joseph, S. (1999). Social support and mental health following trauma. I W. Yule (red.), *Post-traumatic stress disorders: Concepts and therapy*. New York.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2013). Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017.
- Kawachi, I., & Berkman, L. F. (2000). Social cohesion, social capital, and health. I L. F. Berkman, & I. Kawachi (red.), *Social epidemiology*. Oxford: Oxford University Press.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø. (2006). *Barns og unges vennskap*. Doktoravhandling. Norges teknisk naturvitenskapelige universitet.
- Larsen, R. L., & Buss, D. M. (2005). Stress, coping, adjustment, and health. I R. L. Larsen, & D. M. Buss (red.), *Personality psychology*, s 567- 600. Boston: McGrawHill.
- Lavoie, F., Robitaille, L., & Hébert, M. (2000). Teen dating relationships and aggression: an exploratory study, *Violence Against Women*, 6(1), s 6–36.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Malecki, G. K., & Demaray, M. K. (2003). What type of support do they need? Investigating student adjustment as related to emotional, informational, appraisal and instrumental support. *School Psychology Quarterly*, 18, s 231–252.

- Malterud, K. (2002). Kvalitative metoder i medisinsk forskning – forutsetninger, muligheter og begrensninger. *Tidsskrift for Norsk Lægeforening, Nr. 20*, s 2468–2472.
- Mann, M., Hosman, C. M. H., Schaalma, H. P., & de Vries, N. K. (2004). Self-esteem in a broad-spectrum approach for mental health promotion. *Health Education Research, 19*, s 357–372.
- Martire, L. M., Stephens, M. A. P., Druley, J. A., & Wojno, W. C. (2002). Negative reactions to received spousal care: Predictors and consequences of miscarried support. *Health Psychology, 21(2)*, s 167–176.
- Mossige, S., & Stefansen, K. (2007). Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrappoteringsstudie blant avgangselever i den videregående skole. NOVA rapport.
- Mullender, A., Hague, G. M., Imam, I., Kelly, L., Malos, E. M., & Regan, L. (2002). *Children's Perspectives on Domestic Violence*. London: Sage.
- Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen T. M. B., & Rørnes K. (red.) (2006). Forebyggende innsatser i skolen. Rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet om problematferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier.
- Nærbøe, J. (2011). I 8. klasse er du villig til å gå over lik. Unge jenters beskrivelse av aggresjon, trakassering og mobbing på internett. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid, 01*, s 15–23.
- O’Leary, K. D., Barling, J., Arias, I., Rosenbaum, A., Malone, J., & Tyree, A. (1989). Prevalence and stability of physical aggression between spouses: A longitudinal analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 57*, s 263–268.
- Olweus, D. (2012). Cyberbullying: an overrated phenomenon? *European Journal of Development Psychology, 9(5)*, s 520–538.

- Parris, L., Varjas, K., Meyers, J., & Cutts, H. (2011). High School Students' Perceptions of Coping With Cyberbullying. *Youth & Society, 44*, s 284–306.
- Pape, H. (2003). Vold og krenkelser i unge parforhold. *Tidsskrift for Norsk Lægeforening, 123*, s 2016–2020.
- Patchin, J. W. (2012). How many Teens are Actually Involved in Cyberbullying? Hentet 01.12.13 fra <http://cyberbullying.us/blog/how-many-teens-are-actually-involved-in-cyberbullying.html>
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Perren, S., Corcoran, L., Cowie, H., Dehue, F., Garcia, D., Mc Guckin, C., Sevcikova, A., Tsatsou, P., & Völlink, T. (2012). Tackling cyberbullying: Review of empirical evidence regarding successful responses by students, parents and schools. *International Journal of Conflict and Violence, 6*(2).
- Personopplysningsloven. LOV-2013-01-11-3. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31?q=personopplysningsloven>
- Rook, K. S. (1984). The negative side of social interaction: Impact on psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology, 46*(5), s 1097–1108.
- Saur, R., Hjemdal, O. L., & Heir, T. (2011). Voldsforebyggende forskning og undervisning ved NKVTS. Rapport 5/2011.
- Schou, L., Dyb, G., & Graff-Iversen, S. (2007). Voldsutsatt ungdom i Norge. Resultater fra helseundersøkelser i seks fylker. Rapport 8/2007 Folkehelseinstituttet og NKVTS.
- Schütt, N. M., Frederiksen, M., L., & Helweg-Larsen, K. (2008). Unge og kærester vold i Danmark. Rapport ved Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet, København.

- Sears, H., Byers, S., & Price, L. (2007). The co-occurrence of adolescent boys' and girls' use of psychologically, physically and sexually abusive behaviours in their dating relationships. *Journal of Adolescence*, 30(3), s 487–504.
- Slettmeg.no. Hentet 01.12.13 fra <https://slettmeg.no/lover-og-rettigheter/bilder-pa-nett>
- Slonje, R., & Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*. Vol. 49, s 147–154.
- Slonje, R., Smith, P. K., & Frisé, A. (2013). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in Human Behavior*, 29, s 26–32.
- Staksrud, E. (2011). Norske barn på Internett: Høy risiko-liten skade? *Nordicom Information* 33(4), s 59-70.
- Staksrud, E. (2013). *Digital mobbing. Hvem, hva, hvordan, hvorfor - og hva kan voksne gjøre?* Kommuneforlaget.
- Stern, D. N. (2003). *Spedbarnets interpersonlige verden*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Straffeloven (1902). LOV 1902-05-22. Hentet fra <http://www.lovdatab.no/all/hl-19020522-010.html>
- Sørensen, T. (2011). Sosial støtte, lokalsamfunn. I S. Næss, J. Eriksen, & T. Moum (red.), *Livskvalitet. Forskning om det gode liv*. Fagbokforlaget.
- Tardy, C. H. (1985). Social support measurement. *American Journal of Community Psychology*, 13, s 187–202.
- Thagaard, T. (2006). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Thoits, P. (2011). Perceived Social support and Voluntary, Mixed, or Pressured Use of Mental Health Services. *Society and Mental Health 1*, s 4–19.
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014a, 26. februar). Tid for å fjerne skammen. Aftenposten. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Tid-for-a-fjerne-skammen-7483105.html#.U1vqg6s4XIU>
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014b) (red.). Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. Rapport nr. 1/2014. NKVTS.
- Wittgenstein, L. (1969). Über Gewissheit - On Certainty. I G. E. M. Anscombe, & G. H. von Wright (red.), Oxford: Blackwell publishers, 2001.
- Wrangsjö, B., & Winberg Salomonsson, M. (2007). *Tonårstid. Utveckling, problem och psykoterapeutisk behandling*. Natur och Kultur.
- Ybarra, M. L. (2004). Linkages between Depressive Symptomatology and Internet Harassment among Young Regular Internet Users. *CyberPsychology & Behavior*, 7(2), s 247–257.
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet – barns strategier*. Universitetsforlaget.
- Øverlien, C. (2013). Nå følte jeg meg som Jens stoltenberg, jeg! (2013). I H. Fossheim, J. Hølen, & H. Ingierd (red.), *Barn i forskning – etiske dimensjoner*. Forskningsetiske komiteer.
- Åndverkloven (1961). LOV-2013-05-31-26. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1961-05-12-2>

Vedlegg nr. 1

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Carolina Øverlien
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress
Unirand
Kirkeveien 166, Bygning 48
0407 OSLO

Harald Hørfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Vår dato: 13.05.2013

Vår ref:33963 / 3 / ISL

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 21.03.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

33963 *Safeguarding Teenage Intimate Partner Relationships (STIR): Connecting Online and
Offline Contexts and Risks*
Behandlingsansvarlig Unirand AS, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig Carolina Øverlien

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysningene som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pro.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Juni Skjold Lexau

Kontaktperson: Juni Skjold Lexau tlf: 55 58 36 01
Vedlegg: Prosjektvurdering

Det skal gjennomføres en anonym spørreskjemaundersøkelse med ca 1000 elever og en intervjuundersøkelse med ca 20 elever.

SPØRRESKJEMAUNDERSØKELSEN

Vi ber om å få tilsendt spørreskjemaundersøkelsen for vurdering når denne er ferdig bearbeidet (jf. e-post sendt 08.05.2013 og e-post mottatt 10.05.2013).

Utvalget består av ungdommer i alderen 14-17 år. Utvalget rekrutteres fra siste året på ungdomsskoler og videregående skoler. SSB vil trekke skoler for å oppnå et representativt utvalg.

Den tekniske løsningen for innsamling av data leveres av NSD Websurvey. Vi legger til grunn at elevene besvarer spørreskjema på skolen, og at de ikke bruker egne PCer til besvarelsen. Dette for å forhindre at IP-adresse skal kunne tilbakeføres til en enkeltperson. Elevene må altså besvare undersøkelsen i pc-rom eller lignende.

Foreldrene informeres skriftlig minst 2 uker før undersøkelsen skal gjennomføres. Foreldrene informeres om at de har anledning til å reservere ungdommen fra deltakelse.

Det er utarbeidet en instruks til skolen for gjennomføringen av undersøkelsen. Det er videre oppgitt at forskerne vil være tilstede for å gi muntlig informasjon til elevene på dagen for gjennomføring.

Jf. e-post mottatt 06.05.2013 vil lærer likevel ikke motta gavekort for at elevene deltar i undersøkelsen.

Jf. e-post mottatt 06.05.2013 skal elevene som ikke deltar i undersøkelsen besvare en elektronisk quiz. Quizen skal ikke lagres, og spørsmålene vil være helt "ufarlige", og dreie seg om kjendiser, populærkultur o.l.

INTERVJUUNDERSØKELSEN

Kontaktetablering

Utvalget vil kontaktes via rådgiver i skolen. Beskreven framgangsmåte i e-post mottatt 29.03.2013 finnes tilfredsstillende så fremt det under hele prosessen vektlegges at elevene kan ombestemme seg når som helst, og at det er helt frivillig.

Videre vil det legges ut annonse på ung.no, hvor deltakere rekrutterer seg selv. Det kan også bli aktuelt å gå via forandringsfabrikken eller Oslo krisesenter. Framgangsmåten vil i disse tilfellene være identiske med det som er beskrevet for rådgiver i skolen.

Personopplysninger

Det registreres direkte personidentifiserende opplysninger gjennom navn og telefonnummer. Det vil bli benyttet lydopptak under intervjuene.

Det tas høyde for at det behandles sensitive personidentifiserende opplysninger om religiøs oppfatning eller etniske opprinnelse, helseforhold, seksuelle forhold, og om en person har vært mistenkt, siktet eller tiltalt for en straffbar handling (jf. personopplysningsloven § 2 nr 8 bokstav a, b, c og d).

Tredjeperson

Vi vurderer det slik at det i de fleste tilfeller ikke behandles tredjepersonsopplysninger om ungdommens kjæreste. Mange ungdommer har flere kjærester i løpet av kort tid. Andre kan være i relasjoner som er skjult for foreldre og venner. Det vil videre dreie seg om ungdommens meninger og beskrivelser av kjæresten. Dette er gjerne opplysninger som ikke nødvendigvis er gjenkjennbart eller dokumenterbart.

I de tilfeller det likevel kan framkomme identifiserende opplysninger om tredjeperson, vurderer vi det som umulig eller uforholdsmessig vanskelig å informere kjæresten med tanke på prosjektets følsomme karakter. Vi kan ikke se hvordan dette skal kunne gjennomføres på en tilfredsstillende måte der deltakernes interesser ivaretas på en god måte. I noen tilfeller kan det også være utilrådelig at kjæresten informeres av hensyn til personer som står ham/henne nær.

Datasikkerhet

Direkte personidentifiserende opplysninger lagres separat fra det øvrige datamaterialet ved hjelp av en kodenøkkel som oppbevares separat fra lydfiler i innlåst skap. Under transkribering vil alle bakgrunnsopplysninger anonymiseres. Lydopptak vil rett etter intervjuet legges over på en kryptert datamaskin/fil e.l. som oppbevares i et låst, brannsikket skap (jf. opplysninger gitt i meldeskjema).

Prosjektgruppen bestående av Carolina Øverlien (prosjektleder) Per Moum Hellevik (stipendiat) og Eldbjørg Sandsmark Håseth (masterstudent) vil ha lik tilgang til datamaterialet, men kun prosjektleder Øverlien har tilgang til navnelisten (jf. e-post mottatt 29.04.2013).

Informasjon og samtykke

Foreldre informeres skriftlig og samtykker skriftlig sammen med ungdommene i 14-15-års alder. Revidert informasjonsskriv mottatt 10.05.2013 finnes tilfredsstillende.

Ungdommene i 16-17-års alder informeres og samtykker selv til deltakelse i prosjektet (jf. informasjonsskriv og samtykkeerklæring mottatt 10.05.2013). Deltakerne vil muntlig informeres om forskernes varslingsplikt til barnevernet eller andre.

Vi viser til e-post mottatt 29.04.2013, hvor ungdommenes samtykkekompetanse er begrunnet. Det vises til at ungdommer i denne alderen er over den seksuelle lavalder, at de på selvstendig grunnlag kan samtykke til helsehjelp, motta p-piller osv. Det kan videre være problematisk at foreldre skal godkjenne deltakelse, hvis ungdommene av ulike grunner har valgt å holde kjæresterelasjonen skjult for foreldrene. Rådgiver i skolen eller andre institusjoner det rekrutteres fra, kan også ha en ivaretagende eller rådgivende rolle i denne sammenheng, dersom ungdommen ønsker å diskutere deltakelse med nøytrale voksenpersoner.

Prosjektslutt og oppfølging

Senest ved projektslutt, 31.12.2015, vil lydfilene slettes. Navneliste og koblingsnøkkel til det transkriberte materialet vil oppbevares til evt oppfølgingsstudie 6 år senere. Hvis forskerne ikke har tatt kontakt innen 30.06.2019, vil datamaterialet anonymiseres ved at navneliste/koblingsnøkkel slettes og bakgrunnsopplysninger slettes eller grovkategoriseres.

Vedlegg nr. 2

Intervjuguide STIR Ungdom 14–17 år

Introduksjon

- Kort presentasjon av intervjueren. Dato leses inn på båndet.
- Grunden till att jag vill prata med dig är att jag är intresserad av att lära mig mer om våld mellan ungdomar som är i en relasjon, och hur man kan använda digitala medier för att t.ex. lägga ut bilder, sprida rykten eller göra varandra illa. Vi vill lära oss mer om hur detta går till för att bättre kunna förstå och hjälpa de som råkat ut för det.
- Før vi begynner å snakke om disse tingene, er det noen ting jeg vil du skal vite:
 - Intervjuet kommer ikke til å vare i mer enn en time.
 - Hvis du kjenner at du vil avbryte intervjuet, er det helt i orden.
 - Hvis det er noe jeg spør om som du helst ikke vil snakke om, er det også helt greit. Da kan du for eksempel si «dette her vil jeg ikke snakke om».
 - Vi tar pause hvis vi trenger det, bare si ifra.
 - Alt vi sier, blir tatt opp på bånd. Bare jeg og to til som arbeider med meg i prosjektet skal høre på båndene.
 - Ingen får vite hva akkurat du har sagt. Vi forandrer navn og andre opplysninger om deg slik at ingen kjenner igjen deg. Etter at vi er ferdige med å jobbe med dette, ødelegger vi båndet.
 - Hvis jeg får høre om at ungdom blir utsatt for ting ungdom ikke skal utsettes for, så må jeg si ifra til noen. Og de jeg må si ifra til da, er barnevernet.
 - Ingen svar er feil eller riktig. Alle svar er gode svar.

Bakgrunnsinformasjon om ungdommen

- Hvor gammel er du?
- Hvem bor du sammen med?
- Går du på skole?
- Vilken er din religion?
- Är du/dina föräldrar födda i Norge?

Kjæsterelasjoner

- Är du i en relasjon med någon?
- Hur långa har dina relasjoner varit?
- Hur gammel var han/hon?
- Hur viktig är det för dig/dina vänner att vara i en relasjon (jmf. med skola/andra relasjoner/familj)?
- Vad är det bästa/sämsta med att vara i en relasjon?
- Är dina vänner också i relasjoner?
- Om i relasjon, vem bestämmer vad ni gör/går?

Våld i kjæsterelasjonen

Kan du berätta om vad som hände när du var i en relasjon där du blev utsatt for någon typ av våld/trussel/overgrep.

- Hur fikk det dig att känna dig då/nu?
- Vad gjorde du?
- Hur ofta hände det?
- Blev det værre och værre eller skedde det inte igen?
- Varför tror du han/hon gjorde det?
- Når de hände, hur länge hade ni varit tillsammans/intresserade av varandra?

- Berättade du om det för någon?
- Om berättade, hur reagerade han/hon? Vad gjorde han/hon? Hjälpte det?
- Vilken hjälp hade du velat ha?
- Om inte berättade, varför inte? Vad hade kunna ske om du berättade?
- Förstår vuxna? Tar dom det på allvar?

- Vem var hade skulden for att det skedde?
- Gjorde ni slut eller fortsatte relasjonen efter det hände?

- Fick det som hände dig att tänka annorlunda om relasjoner, gutter/jenter?
- Kommer du göra något annorlunda i næsta relasjon, efter det som hände?

- Tror du gutter/jenter tänker olika når det gäller detta?
- Reagerer de på liknande sätt?
- Vilka forventninger (om några) finns på på gutter/jenter når det gäller detta?

- Har något liknande hänt dina venner? Din familj?
- Vem vet om det som skett (Barnevernet, politi, familj etc.)?

Förebygning och interventioner

- Vad tänker du att man kan göra for att sånna här saker inte ska hända?
- Vad kan ungdommar göra?
- Vad kan vuxna göra (föräldrar/skola/politi/etc.)?
- Behöver ungdommar som råkar ut for detta hjælp? Vilken?

Utdypende spørsmål

- Det var interessant/spennende å høre om. Fortell mer om det!
- Hvordan tenkte du da? Hvordan kjennes det for deg? Hvordan reagerte du da?

Avslutning

- Nå har du fortalt meg mye. Hva av det du har fortalt tenker du er viktigst at jeg husker på?
- Er det noe du vil si til meg til slutt, som du tenker det er viktig at jeg får vite? Er det noe viktig som jeg har glemt å spørre deg om?
- Er det greit at vi tar kontakt med deg senere en gang?
- Avslutte med positivt tema. Noe alminnelig. Hva skal du i helgen?
- Tusen takk for at du ville fortelle til meg!

Vedlegg nr. 3

Har du opplevd at din kjæreste/eks-kjæreste har slått, truet eller trakassert deg?

Vil du fortelle om dine opplevelser i en forskningsstudie om kjærestevold?

Fysisk og psykisk vold?

I noen kjæresteforhold brukes det vold. Volden kan være fysisk, som spark, lugging eller lignende. Volden kan være psykisk ved å bruke internett og mobil, såkalt digital kjærestevold. Har du opplevd at en du har vært i et kjæresteforhold til har brukt mobil eller internett/chat til å skjelle deg ut, true deg, overvåke deg eller har lagt ut uønskede bilder av deg? Kanskje har kjæresten din hacket seg inn på Facebook-profilen for å sjekke hva som står der, eller skrevet ting på vegne av deg?

Delta i forskning?

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress skal sammen med 4 andre europeiske land forske på kjærestevold. Vi trenger å vite hva dette innebærer, om konsekvenser og hva vi kan gjøre for å stoppe dette.

Vi ønsker å komme i kontakt med ungdommer mellom 14 - 17 år som har blitt utsatt for fysisk og/eller psykisk kjærestevold!

Har du opplevd noe av dette eller noe som ligner? Da vil vi svært gjerne snakke med deg! Et forskningsintervju tar ca en time. Deltakelse er helt frivillig og du kan trekke deg når som helst. Hvis du er under 16 år, må vi ha tillatelse fra foreldre dine.

Ring Carolina Øverlien (prosjektleder) på telefon 47252004 eller Eldbjørg Sandsmark Håseth (socionom og masterstudent) på telefon 4798000124

Nasjonalt kunnskapssenter
om vold og traumatisk stress